

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ТРЕТИОТ КВАРТАЛ ОД 2013 ГОДИНА***

декември 2013 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Структура на банкарскиот систем	5
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем	5
II. Активности на банките	7
III. Ризици во банкарското работење	16
1. Кредитен ризик	16
1.1. Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем.....	16
1.2. Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик	26
2. Ликвидносен ризик	27
3. Валутен ризик	37
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности	40
5. Ризик од несолвентност	43
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем	43
5.2. Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем.....	45
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем.....	46
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.	47
6. Профитабилност	51
6.1. Движење и структура на приходите и расходите на банкарскиот систем и показатели за профитабилноста и ефикасноста	52
6.2. Движење на каматните стапки и каматниот распон	58
АНЕКСИ	59

Резиме

Заживувањето на реалниот сектор во 2013 година имаше позитивно влијание врз растот на активата, а особено врз растот на депозитното јадро на банките. За разлика од претходните квартали кога растот на депозитите во најголема мера произлезе од растот на депозитите на населението, во третиот квартал од годината носители на растот беа депозитите на корпоративниот сектор. Сепак, поради ризиците коишто доаѓаат од корпоративниот сектор, како и стратегијата на воздржаност од кредитирање којашто ја применуваат некои од банкарските групации присутни на македонскиот пазар, растот на депозитниот потенцијал не се преточи и во соодветен кредитен раст. Растот на кредитирањето и во овој квартал е целосно условен од растот на кредитирањето на населението, додека кредитите на корпоративниот сектор бележат намалување. Треба да се очекува дека натамошното економско закрепнување, пред сè на домашната економија, ќе придонесе за подобри согледувања на банките за ризиците, што ќе услови постепено јакнење на кредитната активност на банките во земјата. Во таа насока се и мерките на монетарната политика преземени во претходниот период, коишто беа насочени кон поттикнување на кредитната активност, кон создавање услови за поактивно управување со ликвидноста од страна на банките, како и кон развој на пазарите на пари и капитал. Покрај овие мерки, во октомври 2013 година, Народната банка презеде дополнителна мерка за поттикнување на долгорочната кредитна поддршка на реалниот сектор, преку одредено олеснување во прудентната регулатива за управување со ликвидносниот ризик.

Постепеното закрепнување на домашната економија имаше одредено значење и за подобрување на квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем во третиот квартал од 2013 година. Квартално, нефункционалните кредитите се намалија, што овозможи видно забавување на нивниот годишен раст. Одредени позитивни ефекти имаа и напорите на банките за приспособување на условите за враќање на кредитите на некои од корпоративните клиенти преку реструктурирање на побарувањата во согласност со нивните тековни остварувања. Сепак, крајниот ефект од овие мерки врз квалитетот на кредитното портфолио е неизвесен поради можноста да не се оствари целта за која се преземени (олеснување на кредитниот товар за клиентот да ги преброди моменталните финансиски проблеми), што би можело да значи раст на нефункционалните кредити. Нефункционалните кредити се целосно покриени со вкупната исправка на вредноста, што значи дека и при нивна целосна ненаплатливост, солвентноста на банките нема да биде оштетена.

Банките се сè уште внимателни при својата кредитна активност, така што речиси половината од новите извори на средства ги насочија во ликвидни инструменти, што, пак од своја страна, придонесе за натамошен раст на ликвидната актива и за зајакнување на ликвидносната позиција на банкарскиот систем. Јакнењето на ликвидносната позиција на домашните банки се потврдува и преку растот на покриеноста на краткорочните обврски и на депозитите на домаќинствата со ликвидната актива.

Солвентноста на банкарскиот систем еден од основните столбови на неговата стабилност и сигурност. Стапката на адекватност на капиталот веќе подолг период е над 17%, што е далеку над законски пропишаниот минимум. Во третиот квартал, почнаа да се чувствуваат ефектите од новата регулатива за третманот на средствата преземени врз основа на ненаплатени побарувања, што придонесе за дополнителен раст на сопствените

средства на банките. Високиот капитален потенцијал на банкарскиот систем овозможува негова отпорност на шокови, што се потврдува и преку спроведените стрес-тестирања.

Растот на нето каматниот приход и падот на оперативните трошоци се причинителите за подобрувањето на профитабилноста и ефикасноста на банките. Добивката на банкарскиот систем остварена во првите девет месеци од 2013 година е речиси двојно поголема од таа остварена во истиот период од претходната година.

Во целина, банкарскиот систем е стабилен и отпорен на шокови. Очекувањата за натамошните движења се оптимистички и се поврзани пред сè со позитивните економски придвижувања и нивниот преносен ефект врз остварувањата на клиентите на банките од реалниот сектор.

I. Структура на банкарскиот систем

Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.9.2013 година, банкарскиот систем во Република Македонија го сочинуваат шеснаесет банки, од кои единаесет се во доминантна странска сопственост. Бројот на банките е непроменет во однос на претходниот квартал, при што банките коишто се во доминантна странска сопственост сè уште имаат главна улога во поважните билансни позиции.

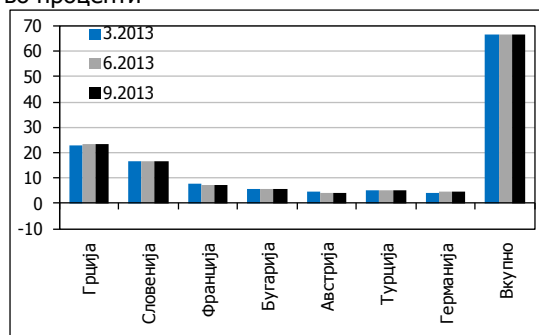
Графикон бр. 1
Подружници на странски банки, број и учество во вкупната актива
број на подружници и во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Бројот на подружниците на странски банки, исто така, е непроменет и во овој квартал, а нивното учество во активата незначително се намали, за 0,1 процентни поени.

Графикон бр. 2
Пазарно учество (актива) на банките според земјата на потекло на доминантниот странски акционер* во проценти

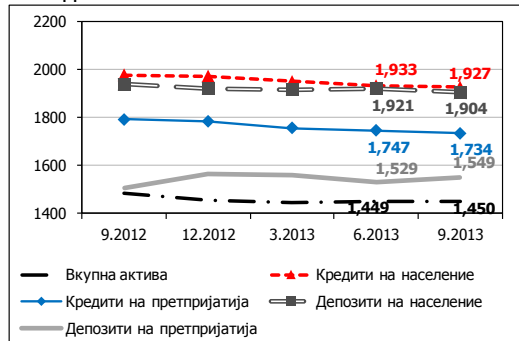
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Банката којашто е во домашна сопственост, како и банките коишто немаат доминантен сопственик не се вклучени во графиконот.

Поединечното пазарно учество (според големината на активата) на банките во доминантна странска сопственост се движи во интервал од 0,5% до 21,4%, додека вкупното пазарно учество на овие банки изнесува 68,3%. Пазарното учество на банките коишто се во доминантна сопственост на акционери од Европската Унија изнесува 61,4%.

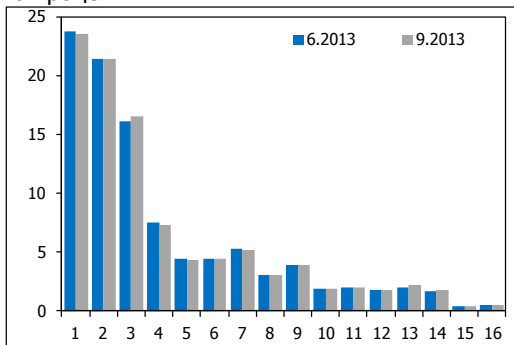

Графикон бр. 3
Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 4
Учество на поединечните банки во
вкупната актива на банкарскиот
систем
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата во банкарскиот систем и понатаму е висока, но главно со надолна патека на движење. Нивото на концентрација над прифатливото ниво според Херфиндаловиот индекс¹ е карактеристично за кредитите и депозитите на населението, но вредноста на показателот постојано се намалува.

Пазарното учество на поединечните банки во вкупната банкарска актива исто така упатува на висока концентрација во банкарскиот систем. Трите најголеми банки вкупно зафаќаат две третини од вкупната актива, додека девет банки имаат поединечно учество помало од 4%.

¹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем се смета за прифатливо.

II. Активности на банките

Заживувањето на реалниот сектор во 2013 година имаше позитивно влијание врз растот на активата, а особено врз растот на депозитното јадро на банките. Активата на банкарскиот систем растеше со забрзано темпо, пред сè како резултат на забрзаниот раст на депозитите, чијшто носител беа депозитите по видување на претпријатијата и депозитите во денари. Денаризацијата кај депозитите соодветно се одрази и врз валутната структура на кредитите. Кредитирањето растеше, но со забавено темпо. Забавувањето произлегува од корпоративниот сектор, а е одраз на воздржаноста на банките за кредитирање, при што сè уште има согледувања за ризици кај овој сектор. Свое влијание имаа и воздржаните стратегии на големите банкарски групации, коишто се присутни во македонскиот банкарски систем преку свои подружници. При забавено кредитирање, банките ги зголемија пласманите на сметките и депозитите кај странските банки и вложувањата во хартии од вредност. Во следниот период може да се очекува забрзување на кредитниот раст, поаѓајќи од очекувањата за солиден раст на основниот извор на финансирање на банките (депозитите) и подобрените согледувања за ризик, во услови на натамошно економско закрепнување, особено на домашен план. Придонес во оваа насока би требало да имаат и мерките на Народната банка за стимулирање на кредитирањето преку олеснување кај монетарната политика и прудентната регулатива.

Табела бр. 1

Скратен биланс на состојба на банкарскиот систем

Биланс на состојба	Износ во милиони денари			Структура (во проценти)			Промена 9.2013/6.2013		Промена 9.2013/9.2012	
	9.2012	6.2013	9.2013	30.9.2012	30.6.2013	30.9.2013	Апсолутна промена	Во проценти	Апсолутна промена	Во проценти
Парични средства и средства на сметки кај НБРМ	36,936	40,902	40,437	10.9	11.5	11.1	-465	-1.1	3,501	9.5
Вложувања во хартии од вредност	52,009	58,236	60,799	15.3	16.3	16.8	2,563	4.4	8,790	16.9
Пласмани кај банки и други финансиски институции	41,010	43,629	46,264	12.1	12.2	12.7	2,635	6.0	5,254	12.8
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)	188,896	193,684	194,781	55.7	54.2	53.7	1,097	0.6	5,885	3.1
Бруто кредити на нефинансиски субјекти	213,381	221,741	223,288	62.9	62.1	61.5	1,547	0.7	9,907	4.6
<i>Акумулирана амортизација на кредити на нефинансиски субјекти</i>	911	939	928	-	-	-	-11	-1.2	17	1.9
<i>Исправка на вредноста на кредити на нефинансиски субјекти</i>	23,573	27,117	27,578	-	-	-	461	1.7	4,005	17.0
Пресметана камата и останата актива	11,067	9,700	9,460	3.3	2.7	2.6	-240	-2.5	-1,607	-14.5
Основни и нематеријални средства	9,354	10,982	11,207	2.8	3.1	3.1	225	2.0	1,853	19.8
Неиздвоена исправка на вредноста	-124	0	0	0.0	0.0	0.0	0	-	124	-
Вкупна актива	339,148	357,132	362,948	100.0	100.0	100.0	5,816	1.6	23,800	7.0
Депозити од банки и останати финансиски институции	15,128	18,848	18,978	4.5	5.3	5.2	130	0.7	3,850	25.4
Депозити на нефинансиски субјекти	238,677	245,680	252,963	70.4	68.8	69.7	7,283	3.0	14,286	6.0
Обврски по кредити (краткорочни и долгорочни)	31,265	36,411	34,573	9.2	10.2	9.5	-1,838	-5.0	3,308	10.6
Обврски врз основа на субординирани и хибридни инструменти	7,722	7,862	8,009	2.3	2.2	2.2	147	1.9	287	3.7
Останата пасива	6,504	7,449	6,439	1.9	2.1	1.8	-1,010	-13.6	-65	-1.0
Посебна резерва за вонбилансни побарувања и останати резервирања	851	848	838	0.3	0.2	0.2	-10	-1.1	-13	-1.5
Капитал и резерви	39,001	40,036	41,148	11.5	11.2	11.3	1,112	2.8	2,147	5.5
Вкупна пасива	339,148	357,132	362,948	100.0	100.0	100.0	5,816	1.6	23,800	7.0

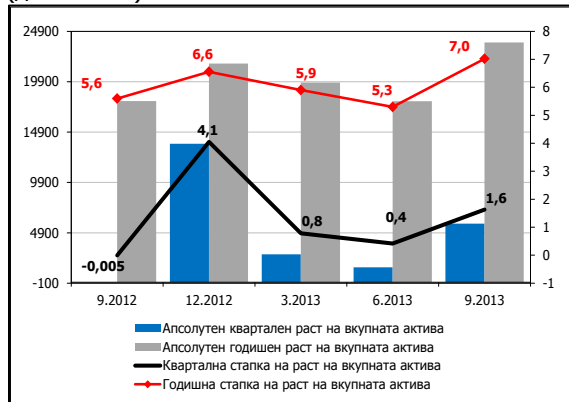
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Позицијата „пласмани кај централната банка“, од анексот бр. 1, во оваа табела е вклучена во позицијата „парични средства и средства на сметка кај НБРМ“.

Графикон бр. 5

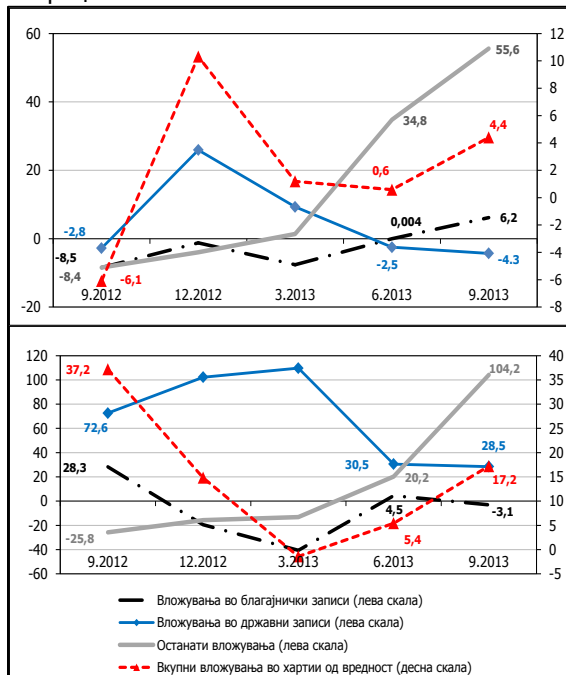
Квартална и годишна промена на активата на банкарскиот систем во милиони денари (лева оска) и во проценти (десна оска)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6

Квартална (горе) и годишна (долу) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.9.2013 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесуваше 362.948 милиони денари и забележа забрзан квартален и годишен раст. Двигател на трендовите во вкупната актива вообичаено се депозитите² на нефинансиските субјекти. Во услови на забавен квартален раст на кредитната активност³, **позначителните промени во активата во третиот квартал од 2013 година, се поврзани со растот на вложувањата во хартии од вредност и растот на пласманите кај банките и останатите финансиски институции.**

Портфолиото на хартии од вредност на банките според асортиманот на инструментите е релативно скромно и се состои претежно од нискоризични хартии од вредност издадени од државата и централната банка. Се забележува замена на вложувањата на банките во краткорочните државни записи со вложувањата во подолгорочните државни обврзници (пред сè двегодишни државни обврзници во денари и во денари со девизна клаузула), коишто се носителот на растот на портфолиото на хартии од вредност во третиот квартал од годината. Но, на годишна основа, растот на портфолиото на хартии од вредност се темели врз краткорочните вложувања во државни записи. Кај вложувањата во благајнички записи се разликуваат трендовите на квартална и на годишна основа, така што во однос на вториот квартал од 2013 година, банките ги зголемија пласманите во благајнички записи, а во споредба со септември 2012 година, вложувањата во овие инструменти се намалија.⁴

² Подетално во делот 1.2. Депозити на нефинансиските субјекти.

³ Подетално во делот 1.1. Кредити на нефинансиските субјекти.

⁴ Од април 2012 година, Народната банка спроведува аукции на благајничките записи со примена на тендер со ограничен износ на понуда.

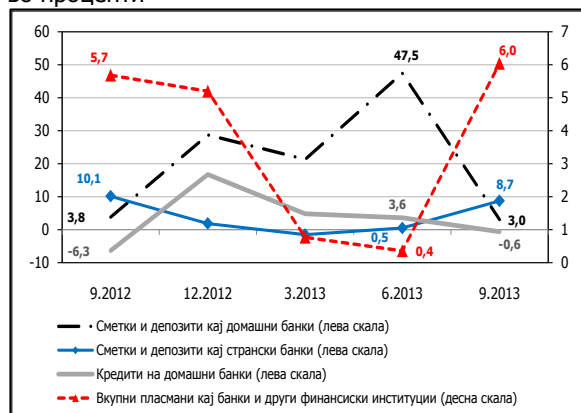

Графикон бр. 7
Структура на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8
Пласмани кај банките и другите финансиски институции (квартална промена) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Како резултат на наведените движења, на крајот на третиот квартал се зголеми структурното учество на вложувањата во државни обврзници, а се намали учеството на вложувањата во државни записи во портфолиото на хартии од вредност на банките.

Пласманите кај банки и други финансиски институции вообичаено зафаќаат околу 12% од вкупната актива. Промените во третиот квартал од 2013 година речиси во целост (или 99%) произлегуваат од растот на пласманите во странски банки, коишто се најзастапени во кореспондентските односи со други банки⁵, чии промени главно се поврзани со секојдневните плаќања и наплати на банките и нивните клиенти.

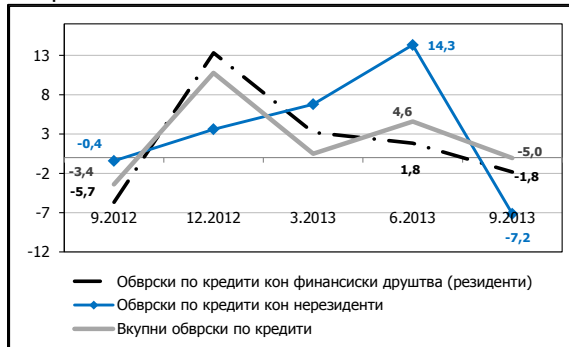
Зголеменото задолжување на МБПР АД Скопје врз основа на кредитната линија од Европската инвестициона банка, којашто се пласира преку домашните банки, предизвика неколкустрана промена во агрегираниот биланс на состојба на банкарскиот систем, односно доведе до раст на долгорочните кредити на банките во странска валута, во активата и раст на обврските врз основа на кредити кон нерезидентите (на МБПР) и обврските врз основа на долгорочни кредити во странска валута кон домашните банки (кон МБПР), во пасивата.

⁵ Средствата на сметките во странските банки и орочените депозити во странски банки, квартално се зголемија за 1.675 милиони денари (или 10,9%) и 930 милиони денари (или 6,5%), соодветно.

Средствата на сметките кај домашните банки се зголемија (пред се поради растот на краткорочно орочените депозити кај домашните банки за 92 милиона денари, додека кредитите одобрени на домашните банки се намалија за 76 милиони денари главно поради намалените краткорочни кредити во денари .

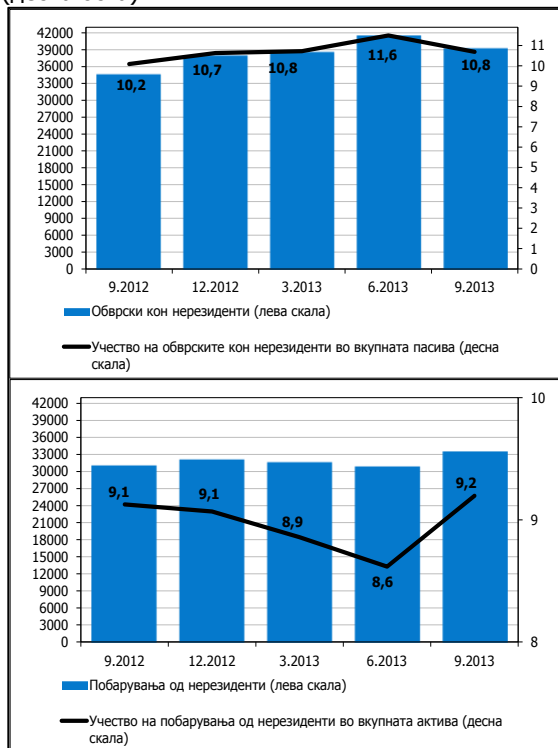

Графикон бр. 9
Обврски врз основа на кредити
(квартална промена)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 10
Обврски (горе) кон и побарувања (долу)
од нерезидентите
во милиони денари (лева оска) и во проценти
(десна оска)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Сепак, **вкупните обврски врз основа на кредити** се намалуваат на квартална основа, во најголем дел поради намалените обврски врз основа на кредити кон нерезидентите (за 1.540 милиони денари), поради отплатата на краткорочен кредит во странска валута од страна на една голема банка кон матичниот субјект), а во помал дел и поради отплатата на краткорочните кредити во денари кон домашните банки.

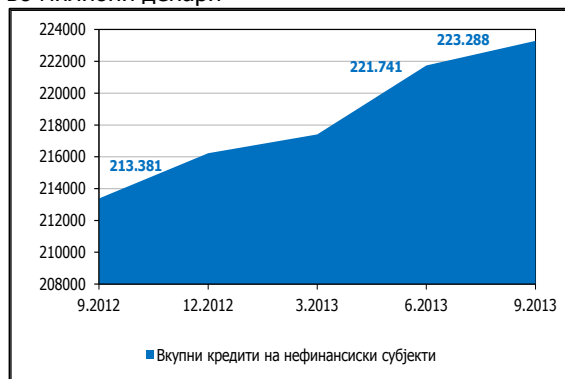
Учеството на обврските на банките кон и побарувањата од нерезидентите во вкупната актива е на ниско ниво, коешто вообичаено се движи околу 10%. Во овој квартал, обврските на банките кон нерезидентите се намалија⁶, наспроти зголемувањето на побарувањата од нерезидентите⁷.

⁶ Обврските на банките кон нерезидентите се намалија за 2.255 милиони денари, во најголем дел како резултат на споменатата отплата на краткорочен кредит во странска валута од страна на една голема банка кон матичниот субјект (за 1.439 милиони денари) и во помал дел поради намалувањето на депозитите на нерезидентите – финансиски друштва (за 533 милиони денари).

⁷ Пласманите во странските банки, коишто се зголемија за 2.609 милиони денари, целосно го условија кварталниот раст на побарувањата од нерезидентите од 2.606 милиони денари, или 8,5%.

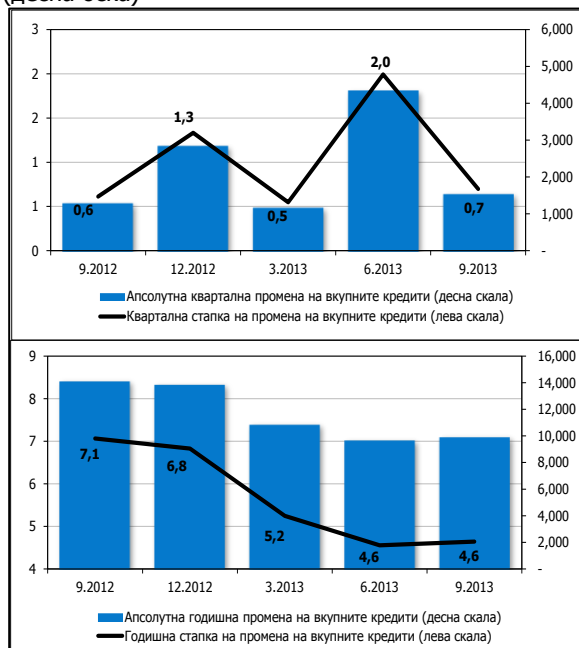

Графикон бр. 11
Состојба на кредитите
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 12
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на кредитите на нефинансиските
субјекти
во милиони денари (лева оска) и во проценти
(десна оска)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти

Во третиот квартал од 2013 година, кредитната активност кон нефинансискиот сектор⁸ расте, но забавено⁹. Кредитите на нефинансиските субјекти квартално се зголемија за 1.547 милиони денари, со стапка којашто е пониска за 1,3 процентни поени во споредба со стапката на раст остварена во претходниот квартал и речиси е идентична со стапката на раст за третиот квартал од претходната година. Забавениот квартален раст се одрази и на годишната стапка на раст на кредитите, којашто се задржа на истото ниво (4,6%) како и во вториот квартал од 2013 година. Сепак, во октомври 2013 година, кредитниот раст забележа извесно забрзување.

Според големината на банките, кредитниот раст во овој квартал во целост произлегува од групата средни банки.

Гледано по одделни сектори, кредитите на домаќинствата повторно се носители на кредитниот раст. Кредитирањето на овој сектор се зголеми за 2.341 милион денари (2,7%), при што најкористен кредитен производ и понатаму се потрошувачките кредити и кредитите за набавка и реновирање станбен простор (анекси бр. 5, 7, 15 и 17). Кредитите на домаќинствата растат и во октомври 2013 година.

Во третиот квартал од 2013 година, кредитната активност кон корпоративниот сектор се намали за 748 милиони денари (0,6%), за што најмногу придонесоа дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“ (анекси бр. 5, 7,

⁸ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на: приватните и јавните нефинансиски друштва (кредитите на претпријатијата), централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

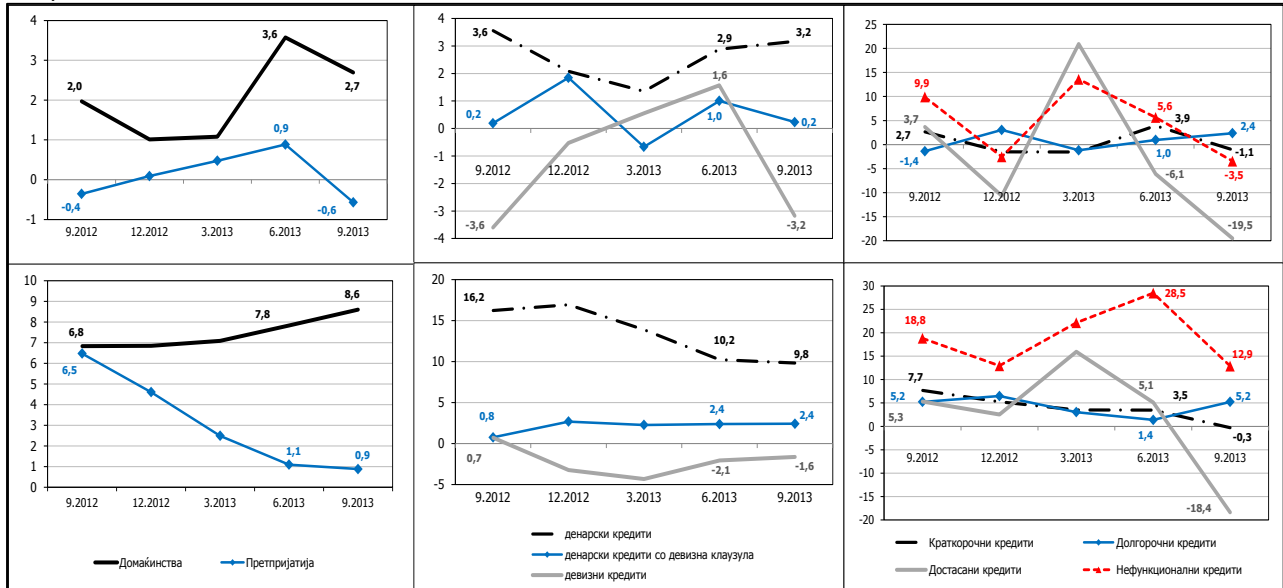
⁹ Анализирани по поединечна банка, кредитите забележаа зголемување на квартална основа кај десет банки (зголемувањето се движеше во интервал од 0,4% до 13,7% по поединечна банка), а кај останатите банки се забележаа квартално намалување на кредитите (намалувањето се движеше во интервал од 0,7% до 6,5% по поединечна банка).

15 и 17). Кредитите на претпријатијата квартално се намалуваат и во октомври 2013 година. На годишна основа, стапката на корпоративниот кредитен раст за септември и октомври 2013 година е 0,9% и 1,4%, соодветно.

Графикон бр. 13

Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите според секторот, валутата и рочноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според валутата, носител на растот на кредитната активност се денарските кредити, коишто остварија највисок квартален раст (3.186 милиони денари). Денаризацијата кај кредитите е целосно одраз на истиот процес на страната на депозитите, коишто се основен извор на финансирање на банкарските активности. Домаќинствата придонесоа со 54,6%, а претпријатијата со 44,4% кон растот на денарските кредити. Девизните кредити квартално се намалија за 1.789 милиони денари, што во најголем дел (88,7%) беше условено од секторот „претпријатија“ (анекси бр. 5 и 7). Дополнителна потврда на денаризацијата е и скромниот раст на денарските кредити со девизна клаузула (151 милион денари).

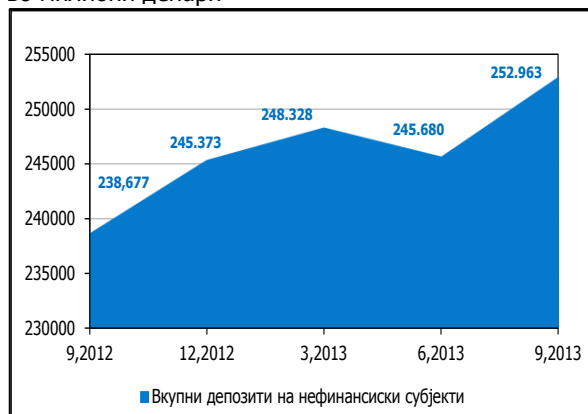
Од аспект на рочноста, долгорочните кредити и натаму се најзастапени во структурата на кредитите на нефинансиските субјекти, а нивното значење дополнително јакне. Кварталниот раст на долгорочните кредити (од 3.498 милиони денари) е поголем за речиси 2,5 пати во однос на растот во вториот квартал од 2013 година. Притоа, придонесот на домаќинствата е поголем (59,0%) во однос на придонесот на претпријатијата (42,9%) кон растот на долгорочните кредити. Дополнителен поттик на кредитната поддршка на реалниот сектор на подолг рок треба да даде и мерката на Народната банка за одредено олеснување во прудентната регулатива за управување со ликвидносниот ризик¹⁰.

Графикон бр. 14 Структура на кредитите според секторот, валутата и рочноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 15 Состојба на депозитите во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

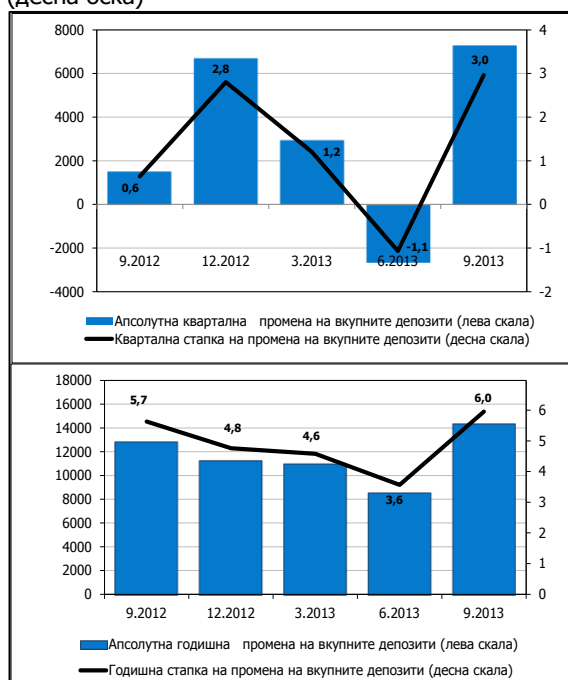
Во третиот квартал од 2013 година, депозитите на нефинансиските субјекти расте со забрзано темпо. Тие остварија позначителен квартален раст од 7.283 милиони денари, при што кварталната стапка на раст забрза за 4,0 процентни поени.

За разлика од претходните неколку квартали, **носителите на растот на депозитната активност во третиот квартал од 2013 година се депозитите на претпријатијата,** коишто квартално се

¹⁰ Со измените на Одлуката за управувањето со ликвидносниот ризик, коишто се применуваат од 1 декември 2013 година, при пресметката на стапката на ликвидност до 30 дена и до 180 дена, се намали процентот на орочените депозити за кои се претпоставува дека ќе се одлеат од банките (од 80% на 60%).

Графикон бр. 16
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на депозитите на
нефинансиските субјекти
во милиони денари (лева оска) и во проценти
(десна оска)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

зголемија за 4.821 милион. Малку повеќе од половината од овој раст (или 56,3%) се должи на денарските депозити на претпријатијата, во чиј раст депозитите по видување придонесоа со 70,8% (анекси бр. 10 и 12). Високиот квартален раст на депозитите на претпријатијата во голема мера се должи и на ниската споредбена основа од претходниот квартал, кога се случи пад на корпоративните депозити по извршената исплата на дивиденда од страна на една домашна компанија со странски капитал.

Депозитите на **домаќинствата** забележаа квартален раст од 2.153 милиони денари, а нивниот придонес во вкупниот раст на депозитното јадро изнесува 29,6% (што во најголем дел е резултат на долгорочните денарски депозити на домаќинствата¹¹ (анекси бр. 10 и 12).

Интересот на депонентите за чување на депозитите во домашна валута се зголемува и во третиот квартал од 2013 година. Денарските депозити остварија квартален раст од 3.969 милиони денари и условија најголем дел (54,5%) од растот на вкупната депозитна база. Кварталниот раст на девизните депозити изнесуваше 3.240 милиони денари, додека нивниот придонес во растот на вкупните депозити е 44,5%. Денарските депозити со девизна клаузула забележаа минимален квартален раст од 74 милиони денари (анекси бр. 10 и 12).

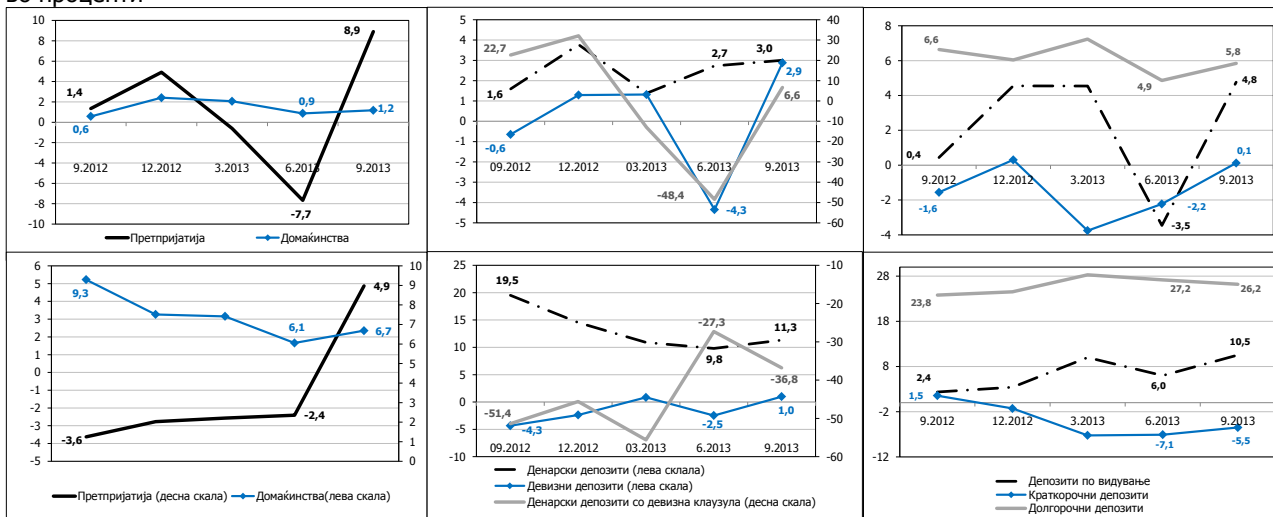
Од аспект на рочноста, депозитите по видување беа главен двигател на растот на депозитната база во третиот квартал од 2013 година. Депозитите по видување остварија раст од 3.780 милиони денари, којшто во најголем дел (86,6%) е условен од растот на депозитите по видување на претпријатијата¹².

¹¹ Придонесот на долгорочните денарски депозити на домаќинствата изнесува 71,7%, а придонесот на долгорочните девизни депозити е 54,0% во вкупниот раст на депозитите на домаќинствата. Придонесот на денарските депозити на домаќинствата по видување и на краток рок, како и на девизните депозити на домаќинствата на краток рок е негативен.

¹² Придонесот на денарските депозити во вкупниот раст на депозитите по видување на претпријатијата изнесува 58,8%, а придонесот на девизните депозити е 41,2%.

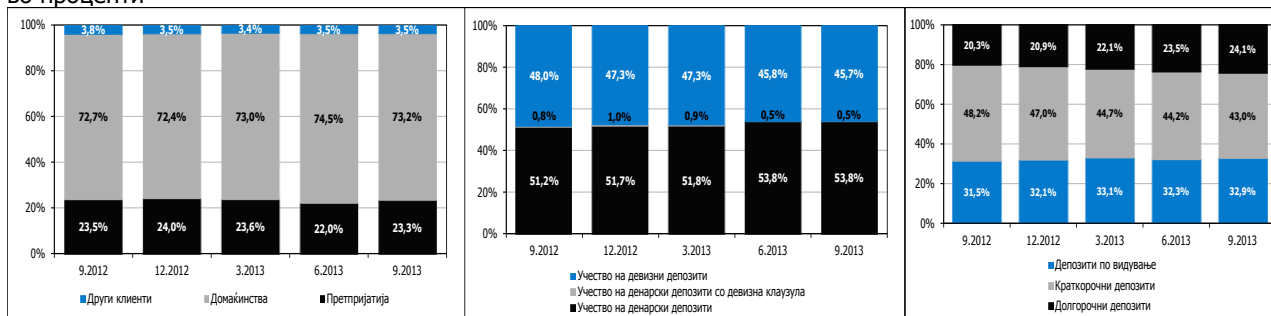
Графикон бр. 17
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите според секторот, валутата и рочноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И во овој квартал, кај домаќинствата се забележа зголемен интерес за штедење на долг рок, што секако е поврзано со поголемите каматни стапки на долгорочните депозити, што, пак, е поттикнато со нултата стапка на задолжителната резерва за депозитите на физичките лица над две години, коишто исполнуваат одредени пропишани критериуми во однос на условите за предвремено повлекување на депозитите. Растот на долгорочното штедење на домаќинствата услови најголем дел (80,1%) од растот на **долгорочните депозити**, којшто изнесуваше 3.368 милиони денари. **Краткорочните депозити** се зголемија за 134 милиони денари.

Графикон бр. 18
Структура на депозитите според секторот, валутата и рочноста во проценти

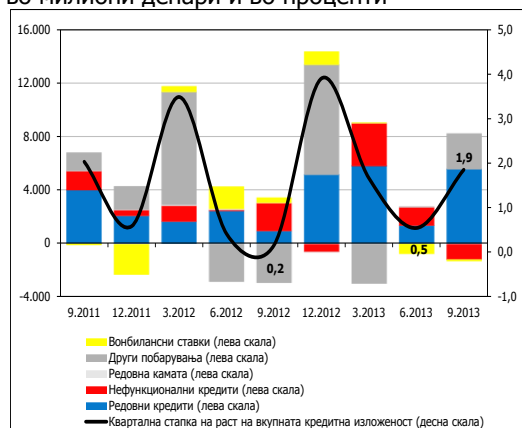
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

III. Ризици во банкарското работење

Кредитен ризик

Постепеното закрепнување на домашниот реален сектор и релативно стабилните согледувања на банките за ризикот во економијата, имаа одредено влијание врз умереното подобрување на квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем во третиот квартал од 2013 година. Учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити за еден квартал се намали за 0,5 процентни поени и се сведе на најниското ниво во 2013 година (11,8%). Исто така, некои од банките придонесоа за надолното движење на нефункционалните кредити со напорите за приспособување на кредитните услови кон финансиската состојба на своите клиенти, со цел да овозможат полесно исполнување на кредитните обврски. Сепак, ова треба да се толкува со извесна доза на внимание поради можноста за само привремено подобрување на квалитетот на кредитното портфолио, поради ризикот дел од реструктурираните кредити повторно да преминат во нефункционални. Покриеноста на нефункционалните кредити со вкупната исправка на вредноста надминува 100%.

Графикон бр. 19
Квартална промена на кредитната изложеност според ставките во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во други побарувања, покрај надоместите, провизиите и сл. се опфатени и вложувањата на банките во благајнички и државни записи.

Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем

На 30.9.2013 година, вкупната кредитна изложеност¹³ на банкарскиот систем достигна 380.557 милиони денари и порасна за 6.917 милиони денари на квартално ниво. Ова претставува забрзување на растот во однос на претходниот квартал за 1,4 проценти поени¹⁴. Забрзувањето произлегува пред сè од растот на кредитната изложеност кон финансиските институции (за 4.280 милиони денари, или 5,8%), како резултат на зголемените краткорочни средства на сметките во странски банки (кореспондентни сметки и краткорочни депозити) и вложувањата во благајнички записи, но и од растот на изложеноста кон државата (за 1.141 милион денари, или 3,3%), поради зголемените вложувања на банките во државни обврзници. Кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти (без

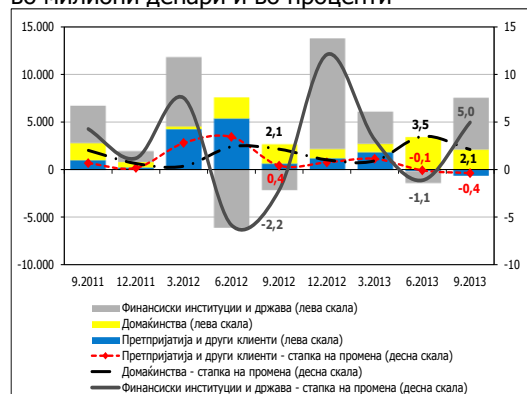
¹³ Вкупната кредитна изложеност ги опфаќа билансните (кредити, камата, провизии, финансиски лизинг, вложувањата во хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат до достасување и слично) и вонбилансните побарувања (неискористени рамковни кредити, неискористени кредити врз основа на дозволени пречекорувања на тековни сметки и врз основа на кредитни картички, акредитиви, гаранции и други слични потенцијални обврски за банката), коишто ја изложуваат банката на кредитен ризик.

¹⁴ Кварталниот раст на 30.6.2013 година изнесува 2.003 милиони денари, или 0,5%.

Графикон бр. 20

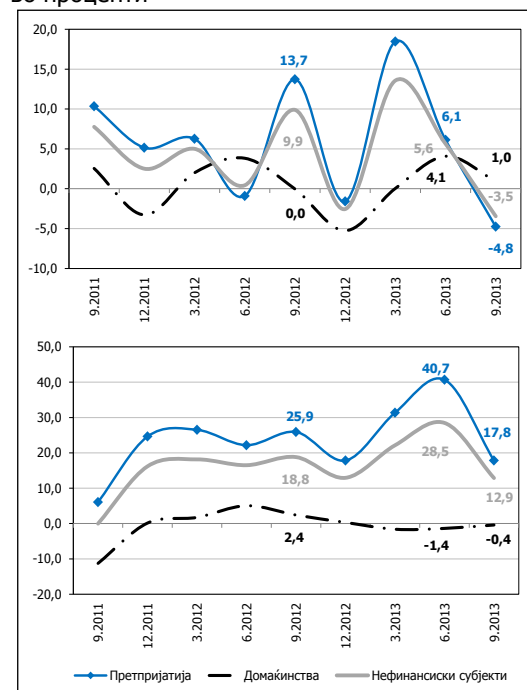
Квартална промена на кредитната изложеност според секторот во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 21

Квартална (горе) и годишна (долу) стапка на промена на нефункционалните кредити во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

изложеноста кон финансиските институции и државата) оствари квартален раст од 1.496 милиони денари, или 0,6% (на 30.6.2013 година 1,2%), што во целост (141,7%) произлегува од растот на кредитната изложеност кон домаќинствата во форма на потрошувачки кредити и кредити за набавка и реновирање станбен простор. Сепак, надолното движење на изложеноста кон претпријатијата и другите клиенти¹⁵ (за 623 милиони денари, или 0,4%) поради намалената кредитна поддршка на овој сектор, го предизвика забавувањето на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти.

Трендот на влошување на квалитетот на кредитното портфолио на банките од првата половина од 2013 година беше прекинат во третиот квартал, кога кварталната стапка на раст на нефункционалните кредитите бележи негативна вредност од 3,5%. Намалувањето на нефункционалните кредити во најголем дел (76,1%) произлегува од претпријатијата, но не е одраз само на подобрените економски остварување на некои клиенти, туку и на активностите на некои од банките за реструктурирање на побарувањата од одредени клиенти и приспособување на условите за враќање на нивните моментални можности. Имено, во третиот квартал одделни банки спроведоа реструктурирање на дел од нефункционалните кредити, при што побарувањата ја задржаа постоечката категорија на ризик („B“)¹⁶. Ова се однесува на неколку клиенти од корпоративниот сектор од дејностите „производство на метали, машини, алати и опрема“, „трговија на големо и мало“ и „хемиска индустрија“. Сепак, треба да се има предвид дека, доколку не се исполни целта заради којашто се направени овие реструктурирања (а тоа е да се намали

¹⁵ Во натамошниот текст: претпријатија.

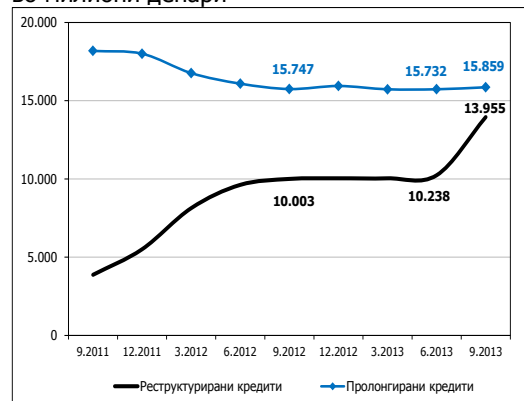
¹⁶ Согласно со регулативата, реструктурирано побарување во период од шест месеци по извршеното реструктурирање не може да се класифицира во подобра категорија на ризик од категоријата на ризик во која е класифицирано на датумот на реструктурирањето.

кредитниот товар, за клиентот да ги преброди моменталните финансиски проблеми), на среден рок би можело да дојде до обратно движење, односно до раст на нефункционалните кредити. Кај некои банки се забележува и раст на преземените средства за ненаплатените побарувања, но и продажба на некои од претходно преземените средства¹⁷. Нефункционалните кредити на домаќинствата забележаа забавен квартален раст којшто се должи на зголемувањето на нефункционалните станбени кредити и кредити врз основа на издадени кредитни картички и дозволени пречекорувања на тековни сметки.

Годишната стапка на раст на нефункционалните кредити исто така забави и се сведе на нивото од крајот на 2012 година, што е повеќе од двојно пониско во однос на претходниот квартал. Надолното движење на нефункционалните кредити на годишна основа продолжи и по пресечниот датум на овој извештај¹⁸.

Графикон бр. 22
Реструктурирани и пролонгирани кредити во текот на кварталите во милиони денари

Извор: Кредитен регистра на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Реструктурираните кредити забележаа нагорни движења и делумно го условија намалувањето на нефункционалните кредити. Претпријатијата се носители на зголемувањето на реструктурираните кредити. Имено, на 30.9.2013 година, 10,2% (6,0% на 30.6.2013 година) од вкупните кредити на претпријатијата се реструктурирани. Кварталното зголемување на реструктурираните кредити на претпријатијата од 37,9% главно произлегува од побарувањата класифицирани во категоријата на ризик „В“. Просечното ниво на ризичност на вкупните реструктурирани кредити се намали на 37,7% (на 30.6.2013 година беше 41,7%). Намалувањето на просечното ниво на ризичност се должи на помалиот раст на

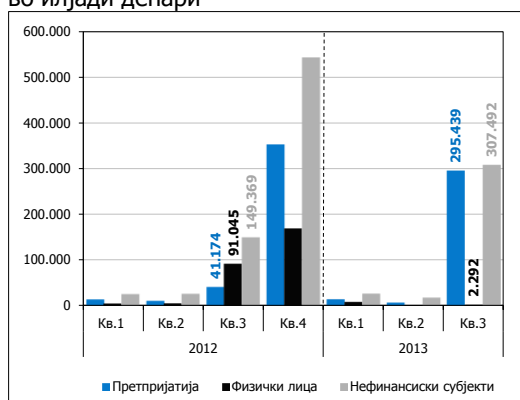
¹⁷ Износот на преземените имоти во банкарскиот систем е сè уште мал. На 30.9.2013 година неговото учество (на нето-основа, намалено за издвоените исправки) е малку под 2% од вкупната актива и бележи надолен тренд.

¹⁸ Во октомври 2013 година, годишната стапка на раст на нефункционалните кредити изнесува 11,1%.

¹⁹ Реструктурирање на побарувањата значи воспоставување нова кредитна изложеност од страната на банката за замена на веќе постоечката, при што се настанати значителни измени на договорните услови коишто се резултат на влошената финансиска состојба на кредитокорисниците.

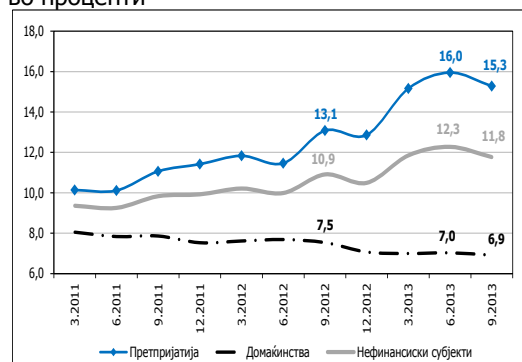

Графикон бр. 23
Отпишани побарувања во текот на кварталите во илјади денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 24
Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

исправката на вредноста за реструктурираните кредити²⁰ во однос на растот на самите реструктурирани кредити во текот на третиот квартал. Имајќи ја предвид регулаторната забрана за зголемување на финансискиот резултат врз основа на реструктурирањето, помалиот раст на исправката на вредноста би требало да произлегува од ослободувањето на исправката на вредноста за претходно реструктурираните кредити, кај коишто реструктурирањето дало позитивни ефекти. Пролонгираните кредити забележаа незначителен раст (0,8%), а нивното просечно ниво на ризичност се намали на 22,0% (на 30.6.2013 година 22,6%).

Наспроти првото полугодие од годината кога банките на нето-основа повеќе наплаќаа отпишани побарувања, во третиот квартал банките претежно вршеа отписи. Така, извршените отписи во текот на овој квартал се на повисоко ниво во однос на истиот квартал претходната година. Претпријатијата се носители на вкупните отпишани побарувања (96,1%), додека во вкупната наплата на веќе отпишаните побарувања најзастапени се физичките лица (81,5%). Извршените отписи во текот на третиот квартал го ограничуваат надолниот тренд на нефункционалните кредити, бидејќи со исклучување на ефектот од отписите, кварталната стапка на промена на нефункционалните кредити би изнесувала - 3,0% за сите нефункционални кредити и - 4,2% за претпријатијата²¹.

Надолен тренд се забележува и кај учеството на нефункционалните во вкупните кредити, при што во третиот квартал оваа стапка се намали за 0,5 процентни поени и се сведе на 11,8%. Наспроти ова, учеството на изложеноста со повисок степен на ризичност (класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“) во вкупната кредитна изложеност е непроменета

²⁰ Просечното ниво на ризичност за овие кредити изнесува 27,3%.

²¹ Со изземање на ефектот од отпишаните кредити, годишната стапка на раст на вкупните нефункционални кредити би изнесувала 14,9% и сè уште би била пониска од годишната стапка на раст на 30.6.2013 година.

како резултат на извршените реструктурирања во категоријата на ризик „В“. Во октомври стапката на нефункционални кредити минимално се зголеми и се врати на нивото од март 2013 година (11,9%).

Кај претпријатијата, на крајот на третиот квартал од оваа година, учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити се намали на 15,3%. Ова произлегува од изразеното намалувањето на нефункционалните кредити при незначителен пад на кредитната поддршка на претпријатијата. Овој показател бележи намалување и кај домаќинствата, што се должи на повисокиот раст на вкупните кредити, коишто го неутрализираат растот на нефункционалните кредити. Во октомври 2013 година, стапката на нефункционалните кредити повторно бележи раст кај претпријатијата (на 15,6%) како последица на растот на нефункционалните кредити, додека кај домаќинствата продолжува надолниот тренд.

Според периодот на одобрување, само 18,0% од вкупните нефункционални кредити со состојба на 30.9.2013 година, се одобрени во текот на 2012 и првото полугодие од 2013 година. Притоа, 4,8% од нефункционалните кредити се одобрени во текот на вториот квартал, од кои 97,5% се кон секторот „претпријатија“. Повеќе од една третина од нефункционалните кредити на крајот на третиот квартал потекнуваат од годините кога кредитниот раст беше највисок (2006, 2007 и 2008 година).

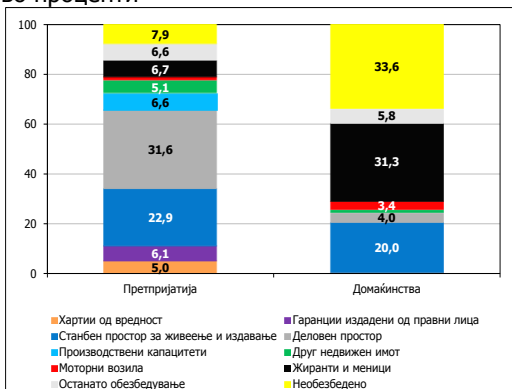
Анализата на структурните карактеристики на нефункционалните кредити покажува дека најголем дел од овие кредити се со прилагодлива каматна стапка и со ануитетска отплата. При нагорните приспособувања на каматните стапки, банките

Графикон бр. 25
Распределба на нефункционалните кредити на 30.9.2013 година, според периодот на одобрување и динамика на кредитната активност на банките во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26
Нефункционални кредити на 30.9.2013 година, според видот на обезбедувањето во проценти

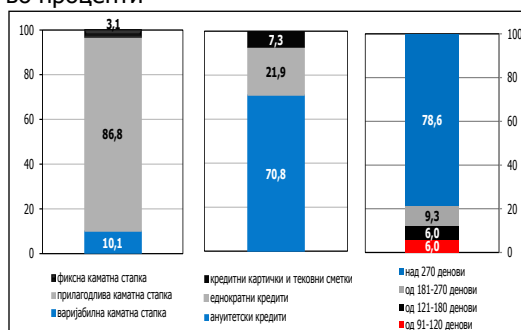

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 27

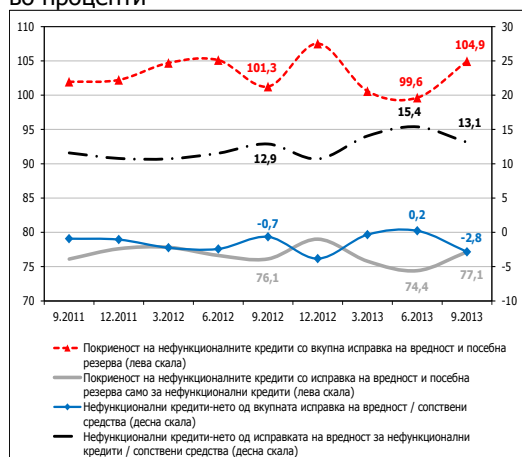
Структурни карактеристики на нефункционалните кредити на 30.9.2013 година, според типот на каматна стапка, типот на кредитот и деновите на доцнење во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 28

Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

го трансформираат ризикот од промена на каматните стапки кај кредитите во индиректен кредитен ризик, што дополнително ја отежнува отплатата на нефункционалните кредити и веројатноста за нивно враќање во редовен статус. Притоа, 78,6% од нефункционалните кредити спаѓаат во групата над 270 денови на доцнење, што повторно упатува на отежната можност за враќање на овие кредити во редовни, освен ако банките не преземат активности за „олеснување“ на кредитниот товар на клиентите преку реструктурирање на нивниот долг. Од аспект на видот на обезбедувањето, повеќе од половина од нефункционалните кредити на претпријатијата се обезбедени со деловен и станбен простор, додека кај нефункционалните кредити на домаќинствата, обезбедувањето во форма на жиранти и меници и станбен простор зафаќа 31,3% и 20,0%, соодветно. Притоа, 33,6% од нефункционалните кредити на домаќинствата се необезбедени, но доколку се одземат негативните салда на тековни сметки и кредитните картички, овој сооднос би бил многу понизок (13,0%). Кај претпријатијата, учеството на необезбедените кредити изнесува 7,9%. Релативно високата покриеност на кредитното портфолио со одредена форма на обезбедување придонесува за ублажување на нивото на кредитен ризик којшто банките го имаат преземено и воедно служи како потенцијален извор за наплата на нефункционалната изложеност.

Намалувањето на нефункционалните кредити беше проследено со забавен квартален раст на вкупната утврдена исправка на вредноста на банките од 271 милион денари, или од 0,9%. Овој раст во целост произлегува од исправката на вредноста за кредитната изложеност кон дејностите „трговија на големо и мало“ и „градежништво“, коишто бележат раст на нефункционалните кредити. Сепак, намалувањето на исправката на вредноста за

кредитната изложеност кон финансиските институции го ограничи растот на вкупната исправка на вредноста и посебната резерва.

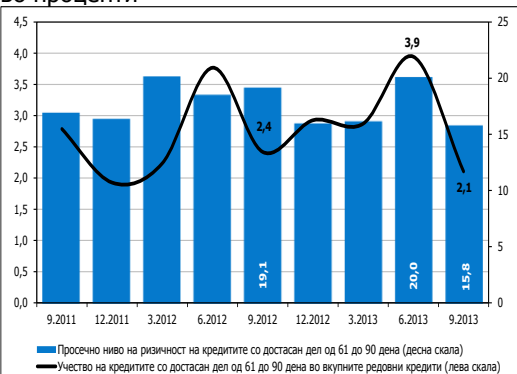
Намалувањето на нефункционалните кредити беше посилено од растот на исправката на вредноста, што услови **зголемување на покриеноста на нефункционалните кредити со вкупната утврдена исправка на вредноста** (за 5,3 процентни поени), којашто повторно надмина 100%. На 30.9.2013 година се зголеми и покриеноста на нефункционалните кредити со исправката на вредноста утврдена за нив на 77,1% (74,4% на 30.6.2013 година). Ова услови дополнително намалување на и онака ниското учество на нерезервираниот дел од нефункционалните кредити во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Така, при претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, сопствените средства на крајот на овој квартал би се намалиле за 13,1% (во споредба со 15,4% колку што беше претпоставеното намалување на крајот на вториот квартал).

Графикон бр. 29
Просечно ниво на ризичност за вкупната кредитна изложеност и за редовните кредити во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30
Просечно ниво на ризичност за кредитите со достасан дел за исплата од 61 до 90 дена во проценти

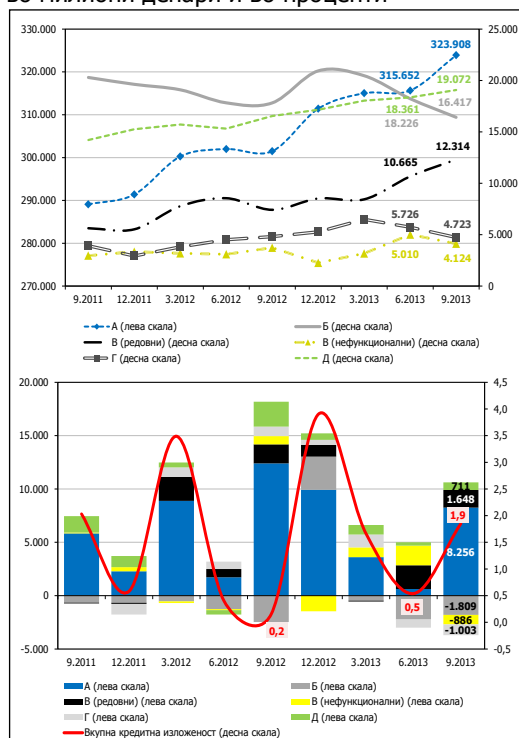
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2013 година, просечното ниво на ризичност на кредитното портфолио на банкарскиот систем е непроменето како резултат на помалиот раст на исправката на вредноста од растот на вкупната кредитна изложеност. Наспроти ова, просечното ниво на ризичност на редовните кредити се зголеми поради кварталниот пораст на исправката на вредноста утврдена за нив (за 406 милиони денари или 6,0%), што се должи на зголемувањето на исправката за изложеностите во категорија на ризик „B“ (за 17,4%).

Потенцијален ризик за зголемување на нефункционалните кредити во наредниот квартал се достасаните кредити со период на задолжување во исплатата од 61 до 90 дена. Така, доколку кај ниту еден од овие кредити не се наплати достасаниот долг во текот на

Графикон бр. 31
Кредитна изложеност состојба (горе)
и апсолутна квартална промена
(долу) според категоријата на ризик
во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

следниот месец, 2,1% од вкупните редовни кредити со состојба на 30.9.2013 година би преминале во нефункционални. Просечното ниво на ризичност на кредитите со достасан дел од 61 до 90 дена е во рамките на категоријата на ризик „Б“ и изнесува 15,8%. Под претпоставка сите кредити со достасан дел од 61 до 90 дена да не се наплатат во наредниот квартал, покриеноста на нефункционалните кредити со вкупната утврдена исправка на вредноста ќе остане висока (би изнесувала 98,5%) и просечната класификација на вкупната кредитна изложеност би останала во категоријата на ризик „А“ и би изнесувала 7,9%.

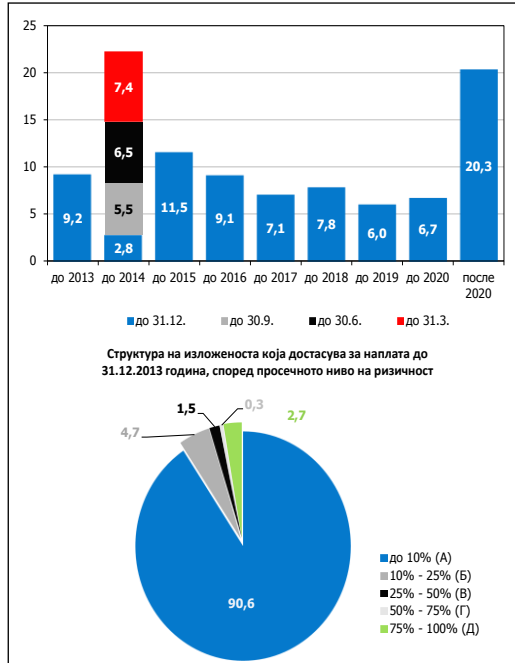
За разлика од претходниот квартал кога кредитната изложеност со нефункционален статус растеше како резултат на изложеноста во категоријата на ризик „В нефункционални“, намалувањето во овој квартал е поттикнато од надолното движење на изложеноста во категориите на ризик „Г“ (за 1.003 милиони денари или 17,5%) и „В нефункционални“ (за 886 милиони денари или 17,7%). Намалувањето на нефункционалната кредитна изложеност во овие категории на ризик во целост произлегува од претпријатијата.

Според показателите за кредитен ризик и значењето на одделните дејности/производи во вкупната кредитна изложеност, кредитниот ризик е највисок кај дејностите „градежништво“ и „индустрија“ (од секторот „претпријатија“) и кај кредитните картички и потрошувачките кредити (од секторот „домаќинства“) (анекс бр. 22 и 23). Од аспект на валутната структура, просечното ниво на ризичност за кредитната изложеност за сите валути е на слично ниво и е во рамките на категоријата на ризик „А“ (анекс бр. 21).

Графикон бр. 32

Структура на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, според рокот на достасување на главницата во проценти

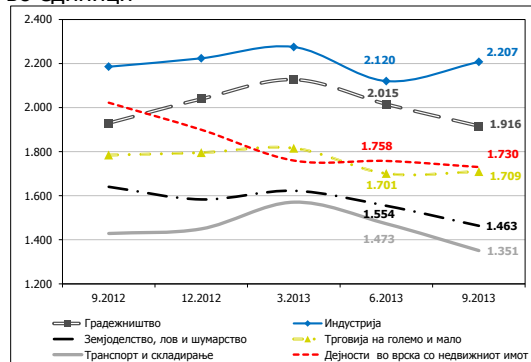
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Во анализата не се вклучени изложеностите коишто се класифицирани на групна основа.

Структурата на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти според рокот на достасување на главницата покажува дека 9,2% од вкупната кредитна изложеност на 30.9.2013 година достасува за наплата до крајот на 2013 година, додека повеќе од половина од изложеноста достасува по 2015 година. Притоа, изложеноста со просечно ниво на ризичност до 25% (категиорите „А“ и „Б“) учествува со 95,3% во вкупната кредитна изложеност којашто достасува за наплата до крајот на 2013 година и во поголем дел (67,5%) се однесува на претпријатијата.

Графикон бр. 33

Херфиндалов индекс за кредитната изложеност по одделни дејности во единици

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

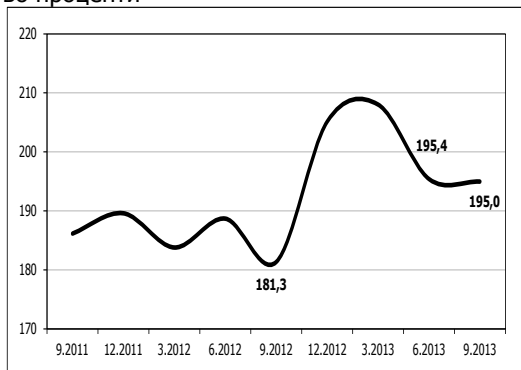
Концентрацијата на кредитната изложеност на банкарскиот систем по одделни дејности, мерена преку Херфиндаловиот индекс главно е во прифатливи граници²². Вредноста на индексот укажува на повисока концентрација од прифатливото ниво за кредитната изложеност кон дејностите „индустрија“ и „градежништво“. Сепак, концентрацијата на кредитната изложеност бележи надолно движење кај повеќето дејности во третиот квартал од 2013 година.

²² Нивото на концентрација се смета за прифатливо кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици.

Графикон бр. 34

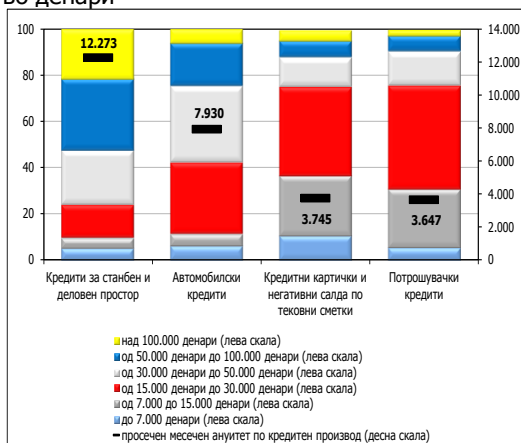
Учество на износот на големите изложености во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 35

Структура на кредитната изложеност на одделните кредитни производи, според месечните примања на кредитокорисниците (физички лица) во денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Учеството на големите изложености (вклучително и изложеностите кон финансиските институции)²³ во сопствените средства на банките на крајот на третиот квартал од 2013 година

упатува на незначително намалување на концентрацијата на кредитниот ризик. По одделни банки, учеството на големите изложености во сопствените средства се движи во интервал од 35,9% до 728,5%. Со исклучување на изложеностите на банките кон финансиските институции и пласманите во благајнички записи и државни хартии од вредност, учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките се намалува на 65,7%²⁴. Анализирани по одделни банки, учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства се движи од 10,8% до 178,3%. Притоа, околу половина од големите изложености на ниво на системот отпаѓаат на една банка и оваа банка со својата кредитна изложеност зафаќа 24,0% од вкупната кредитна изложеност.

Напоредно со кварталниот пораст на кредитната поддршка на домаќинствата, се зголеми и просечната задолженост по лице (само за лицата кои се задолжени) на 101 илјада денари.

На 30.9.2013 година најзадолжени се лицата со месечни примања до 30.000 денари. Кај нив се пласирани две третини од вкупната изложеност на банките кон физичките лица и 73,8% од вкупната изложеност наменета за потрошувачка (анекс бр. 24), што е очекувано ако се има предвид дека овие лица претставуваат околу 85% од вкупното население²⁵. Гледано по поединечни лица, најзадолжени се физичките лица со месечни примања над 100.000 денари (просечна задолженост од 587 илјади денари по лице), што е резултат на политиките на

²³ Согласно со регулативата, голема изложеност кон лице или лицата поврзани со него претставува изложеност еднаква или повисока од 10% од сопствените средства на банката. Вкупниот износ на големи изложености не смее да го надмине осумкратниот износ на сопствените средства на банката.

²⁴ Пет банки немаат големи изложености кон нефинансиските субјекти.

²⁵ Извор: Анкетата за работната сила (за 2012 година) на Државниот завод за статистика. Во структурата на вработените лица според висината на месечните примања се вклучени и неплатените семејни работници, лицата кои повеќе месеци не примиле плата и оние за кои висината на платата е непозната.

банките за приспособување на висината на долгот кон висината на месечните примања на физичките лица. Просечната месечна обврска, во зависност од кредитниот производ се движи помеѓу 3,6 илјади денари (кај потрошувачките кредити) и 12,3 илјади денари (кај кредитите за набавка и реновирање станбен и деловен простор). Според типот на кредитниот производ, лицата со месечни примања над 30.000 денари учествуваат со 76,0% во кредитната изложеност врз основа на станбени кредити, додека кај кредитната изложеност врз основа на потрошувачки кредити и кредитни картички и негативни салда на тековни сметки најголемо учество имаат лицата со месечни примања до 30.000 денари (75,4% и 74,9%, соодветно).

Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Стрес-тестирањата коишто се спроведуваат на редовна основа имаат за цел да ја испитаат чувствителноста на банкарскиот систем при влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио. Тие се состојат од симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност кон претпријатијата и домаќинствата, поодделно, и кон двата сектора заедно, кон двете следни категории со повисока ризичност.

Табела бр. 2

Стапка на адекватност на капиталот, по симулациите

Опис	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем		Број на банки, чија адекватност на капиталот по симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулација (помала од 8%)		% на В, Г и Д во вкупната кредитна изложеност		Просечно ниво на ризичност за вкупната кредитна изложеност		
	6.2013	9.2013	6.2013	9.2013	6.2013	9.2013	6.2013	9.2013	
Почетна состојба	17,3%	17,3%			10,6%	10,6%	7,8%	7,8%	
Претпријатија и домаќинства	I симулација	15,2%	15,3%	8 (1)	7 (0)	13,9%	13,8%	9,4%	9,3%
	II симулација	10,4%	10,5%	7 (4)	7 (5)	20,4%	20,1%	12,4%	12,3%
Претпријатија	I симулација	15,9%	15,9%	7 (1)	7 (0)	12,6%	12,5%	8,8%	8,7%
	II симулација	13,0%	13,1%	7 (2)	7 (3)	16,5%	16,2%	10,8%	10,6%
Домаќинства	I симулација	16,6%	16,6%	8 (0)	8 (0)	11,9%	11,9%	8,4%	8,3%
	II симулација	15,1%	15,0%	7 (0)	8 (0)	14,5%	14,5%	9,5%	9,4%

Извор: Пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Резултатите од симулациите покажуваат одржување на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови. Сепак во споредба со претходниот квартал, има извесно влошување на резултатите кај поодделни банки. Подетален преглед на резултатите од спроведените симулации е даден во анексот бр. 25.

Ликвидносен ризик

Во третиот квартал на 2013 година, банките во Република Македонија и понатаму располагаат со соодветно ниво на ликвидни средства коешто им овозможува лесно управување со ликвидноста. Ликвидните средства се зголемија на квартална и на годишна основа, со што се овозможи одржување на високата вредност на показателите за ликвидноста. Носител на растот на ликвидните средства во овој квартал беа девизните ликвидни средства, преку растот на средствата на кореспондентните сметки и краткорочните депозити во странските банки. Во третиот квартал од 2013 година се забележува намалување на користените извори на финансирање на банките од нивните матични субјекти, така што кварталниот раст на изворите на финансирање во целост е предизвикан од растот на депозитите на нефинансиските субјекти. Дополнително на ова, во третиот квартал се забележаа поволни движења кај договорната преостаната рочност, пред сè поради побрзиот раст на средствата со пократка рочност и продолжувањето на трендот на зголемување на просечната договорна рочност на обврските. Стрес-тестирањето покажува дека банкарскиот систем е отпорен на ликвидносни шокови. Според последните расположливи податоци, високата ликвидносна позиција на банкарскиот систем се задржува и заклучно со октомври 2013 година.

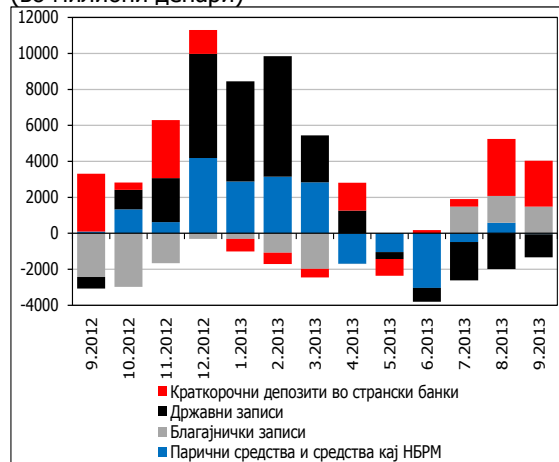

Графикон бр. 36
Структура на ликвидните средства на банките според финансиските инструментите што ги сочинуваат (во милиони денари и во проценти)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Графикон бр. 37
Квартална апсолутна промена на финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства (во милиони денари)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот од третиот квартал на 2013 година, ликвидните средства²⁶ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат 112.983 милиони денари и на годишна основа бележат раст од 13.058 милиони денари, односно за 13,1%. Во третиот квартал од 2013 година, растот на ликвидните средства забележа забрзување, во споредба со претходниот квартал. Така, наспроти кварталниот пад во вториот квартал на 2013, на крајот од септември 2013 година, ликвидните средства на квартална основа се зголемија за 2.700 милиони денари, односно за 2,4%. По одделни банки, ликвидните средства на квартална основа растат кај девет банки, во интервал од 0,1% до 12,4%, додека кај останатите седум банки, чиешто учество во вкупната актива на ниво на банкарскиот систем на 30.9.2013 година изнесува 16,3%, бележат намалување во интервал од 1,4% до 20,1%. Според последните расположливи податоци, заклучно со октомври 2013 година, ликвидните средства сè уште растат (на годишна основа растот изнесува 10,1%).

Најголем удел во растот на ликвидните средства во третиот квартал на 2013 година имаа средствата на кореспондентните сметки и краткорочните депозити во странски банки, коишто на квартална основа се зголемија за 2.555 милиони денари, односно за 9,0%. Воедно, во третиот квартал на 2013 година, во структурата на ликвидната актива се забележува квартално намалување на учеството на државните записи, што предизвика зголемување на учеството на благајничките записи.

На крајот од третиот квартал на 2013 година, највисока годишна стапка на раст, од 28,5% односно за 6.356 милиони денари, и понатаму имаат вложувањата на банките во државни записи. Од друга страна, годишната промена на благајничките записи и на крајот

²⁶ Ликвидните средства ги опфаќаат паричните средства и средствата на сметките кај Народната банка, благајничките записи на Народната банка, кореспондентните сметки и краткорочните хартии од вредност издадени од државата. За потребите на анализата на ликвидноста, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 38

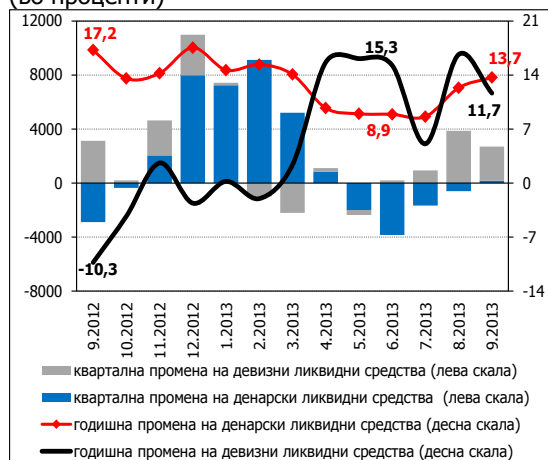
Годишна релативна промена на финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства (во проценти)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 39

Годишна апсолутна и релативна промена на ликвидните средства според валутата (во проценти)

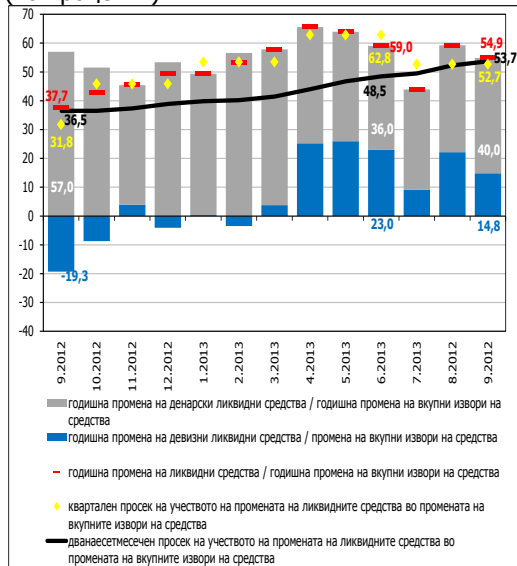
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

од третиот квартал на 2013 година е негативна. Краткорочните депозити пласирани во странски банки и во третиот квартал бележат раст на годишна основа од 3.588 милиони денари, или 13,1%, при што 71,2% од нивниот годишен раст беше остварен во третиот квартал од 2013 година. Дополнително на ова, треба да се има предвид дека банките располагаат и со државни обврзници во износ од 5.392 милиона денари (односно 1,5% од вкупните средства), коишто согласно со Листата на хартии од вредност за спроведување монетарни операции, се прифаќаат од Народната банка како инструмент за обезбедување при спроведување на монетарните операции. На 30.9.2013 година, стапката на промена на државните обврзници изнесува 166,8% на годишна основа (3.371 милион денари) и 78% на квартална основа (2.363 милиони денари).

Промените на одделните компоненти на ликвидните средства во третиот квартал на 2013 година доведоа до промени во нивната структура. Така, на квартална основа се зголеми учеството на краткорочните депозити во странски банки и на багајничките записи за 1,6 и 0,8 процентни поени, соодветно. Од друга страна дојде до намалување на учеството на државните записи и на паричните средства и средствата кај Народната банка, во споредба со претходниот квартал за 1,8 и 0,6 процентни поени, соодветно. Воедно, во третиот квартал на 2013 година, промената на ликвидните средства речиси во целост произлезе од промената на девизните ликвидни средства. Со тоа, во валутната структура на ликвидните средства дојде до намалување на ликвидните средства во денари за 1,6 процентни поени и на 30.9.2013 година нивното учество изнесува 70,1%.

Графикон бр. 40
Промена на ликвидните средства /
промена на вкупните извори на
средства
(во проценти)

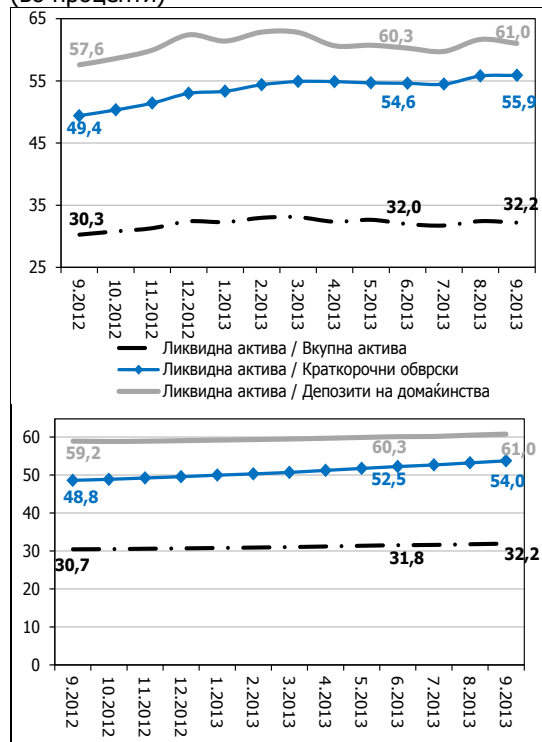
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал на 2013 година, банките ги пласираа речиси половината од новите извори на средства во ликвидни финансиски инструменти. Просечното учество на годишната промена на ликвидните средства во промената на вкупните извори на средства изнесуваше 52,7% и во споредба со претходниот квартал бележи пад за 10,1 процентен поен. Покрај ова, сè уште се зголемува дванаесетмесечниот подвижен просек на овој показател, што укажува на тоа дека банките се воздржани од посилно кредитирање. Ова се потврдува и преку повисоката годишна стапка на раст на ликвидната актива од годишната стапка на раст на кредитите (на 30.9.2013 година, изнесуваа 13,1% и 4,6%, соодветно). Иако во третиот квартал на 2013 година дојде до засилување на склоноста на банките за пласирање на новоприбраните извори на средства во странски банки, сепак, во услови на повисоки приноси на денарските инструменти, учеството на пласманите во денарски ликвидни инструменти во годишната промената на вкупните извори на средства е повеќе од двојно поголемо, во споредба со девизните ликвидни инструменти.

Графикон бр. 41

Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем – состојба (горе) и дванаесетмесечен подвижен просек (долу) (во проценти)

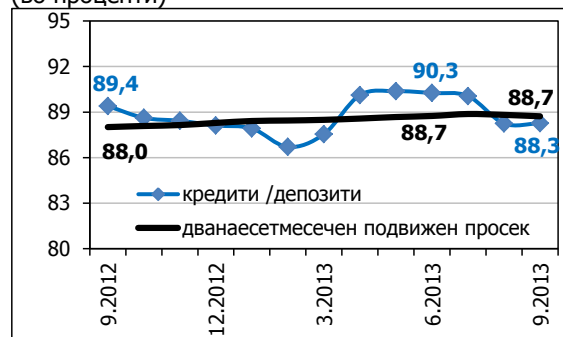

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите за ликвидноста на банкарскиот систем²⁷ имаат висока вредност и се на стабилно ниво и во третиот квартал на 2013 година. Стабилната ликвидносна позиција на домашните банки се потврдува и преку динамиката на дванаесетмесечниот подвижен просек на показателите за ликвидност, а посебно на учеството на ликвидната актива во вкупната актива, коешто во континуитет е над 30%. Како резултат на побрзиот квартален раст на ликвидната актива, во споредба со растот на краткорочните обврски, се зголеми нивната покриеност со ликвидна актива во текот на третиот квартал од 2013 година. Воедно, нагорниот тренд на дванаесетмесечниот просек на овој показател укажува на трансформација на рочниот профил на банките, односно на поголемо значење на долгорочната компонента на обврските во структурата на изворите на финансирање. По поединечни банки, покриеноста на краткорочните обврски со ликвидна актива забележа квартално зголемување кај седум банки коишто учествуваат со 60,2% во вкупната актива на банкарскиот систем на 30.9.2013 година, а учеството на ликвидните средства во вкупните средства се зголеми кај осум банки (учество до 62,2% во вкупната актива).

Графикон бр. 42

Динамика на показателот кредити / депозити (во проценти)

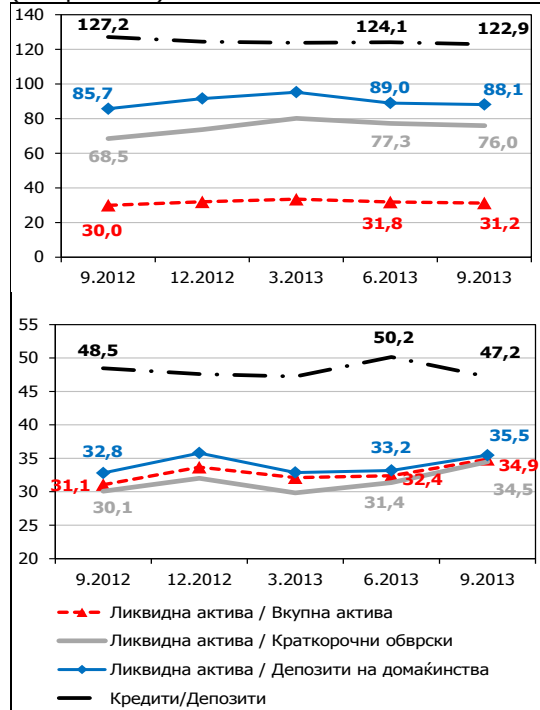
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателот за соодносот меѓу кредитите и депозитите (88,3%) во третиот квартал од 2013 година се намали, што произлегува од посилниот раст на депозитите (3,0%) во споредба со растот на кредитите (0,7%) во овој квартал. Само кај три банки има зголемување на овој показател, на квартална основа, чиешто учество во вкупната актива изнесува 4,7%, додека намалувањето кај останатите банки се движи во интервал од 0,4 до 6,7 процентни поени. На 30.9.2013 година, овој показател е над 100% само кај четири банки, коишто во вкупната актива на банкарскиот систем учествуваат со 14,3%.

²⁷ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 43

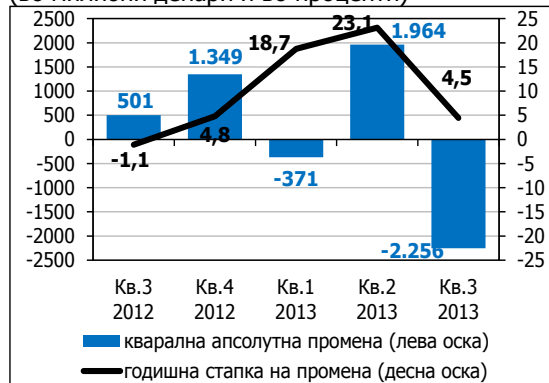
Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу) (во проценти)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 44

Промена на користените извори на финансирање од матичните лица (во милиони денари и во проценти)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

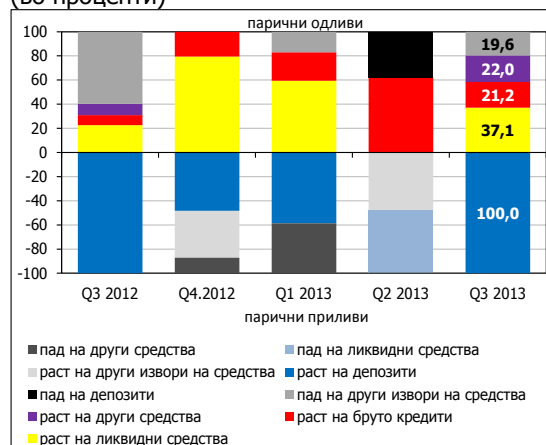
Во третиот квартал на 2013 година, валутната трансформација на ликвидните средства, во насока на пораст на девизните ликвидни средства, беше основа за зголемувањето на показателите за девизната ликвидност. Наспроти ова, поради стагнацијата на денарските ликвидни инструменти на квартална основа, показателите за ликвидноста во денари бележат намалување, коешто беше најочигледно кај покриеноста на краткорочните денарски обврски со денарски ликвидни средства. Показателот кредити/депозити и во денари и во девизи се намали на квартална основа, што кај показателот во девизи се должи на намалувањето на девизните кредити, додека кај показателот во денари е поради посилниот квартален раст на денарските депозити, во споредба со денарските кредити.

Во третиот квартал на 2013 година, користените извори на финансирање коишто потекнуваат од странските матични лица на банките значително се намалија, за 2.256 милиони денари или за 12,3%. Овој пад во целост произлегува од намалувањето на краткорочните извори на финансирање коишто некои од домашните банки ги користеле во текот на првото полугодие на 2013 година, било поради раздолжување и враќање на средствата од страна на домашните банки, или поради нивна трансформација во долгорочни извори на финансирање. Вкупните извори на финансирање на банките на квартална основа пораснаа првенствено поради растот на депозитите на нефинансиските субјекти, којшто беше доволен да го неутрализира намалувањето на изворите на финансирање врз основа на користени кредити, меѓубанкарски трансакции и депозити од финансиски институции. Повеќе од 90% од вкупниот раст на изворите на финансирање на банките во третиот квартал на 2013 година произлегоа од зголемувањето на долгорочните извори на финансирање

Графикон бр. 45

Структура на паричните приливи и одливи на банкарскиот систем (во проценти)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Со категоријата „други средства“ се опфатени средствата коишто не се кредити на нефинансиските субјекти и коишто не се вклучени во категоријата ликвидни средства (долгорочните пласмани во странски и домашни банки, задолжителната резерва во девизи, преземените средства за ненаплатени побарувања, основните средства итн.), како и намалувањето на исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства.

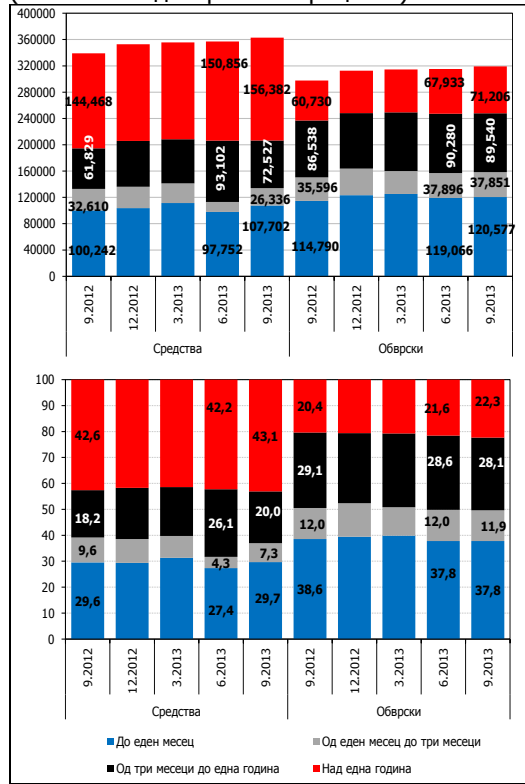
** Со категоријата други извори на средства се опфатени сите извори на средства коишто не се депозити на нефинансиските субјекти (капиталот и резервите, депозитите на финансиски институции, заемите, субординираните инструменти итн.), како и зголемувањето на исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства.

(квартална промена од 4,1%), при што околу две третини од овој раст се должи на депозитите на нефинансиските субјекти, а околу една третина на користените извори на финансирање од матичните лица. Во третиот квартал на 2013 година, краткорочните извори на финансирање минимално се зголемија за 0,1%, што се должи на падот на краткорочните кредити и депозити од финансиските институции, којшто беше неутрализиран од растот на депозитите на нефинансиските субјекти.

Во третиот квартал на 2013 година, приливот на нови извори на финансирање на ниво на банкарскиот систем во целост произлезе од растот на депозитите, што е спротивно од претходниот квартал, кога во структурата на паричните приливи на банкарскиот систем депозитите бележеа квартален пад. Од друга страна, структурата на паричните одливи²⁸ во третиот квартал беше прилично разновидна. Сепак, најголемо учество од 37,1% имаа вложувањата на банките во финансиските инструменти коишто ги сочинуваат ликвидните средства, додека растот на кредитите и растот на другите средства имаа речиси еднакво учество од околу 22%. Оваа структура на паричните одливи покажува дека постепено доаѓа до намалување на одбивноста на банките за преземање кредитен ризик, којшто сè уште е присутна.

²⁸ Паричните приливи и паричните одливи на банките се добиени по индиректен пат, односно преку промената на салдата на одделните сметки од билансот на банките. Ефектот врз паричните текови на банките, којшто се должи на расходите и приходите коишто не претставуваат паричен одлив или прилив (на пример: отписи на кредити, ревалоризација на хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат за тргување, амортизација на основните средства, нето курсни разлики итн.) е составен дел на промената на соодветните билансни ставки на кои се однесува соодветниот прилив или одлив.

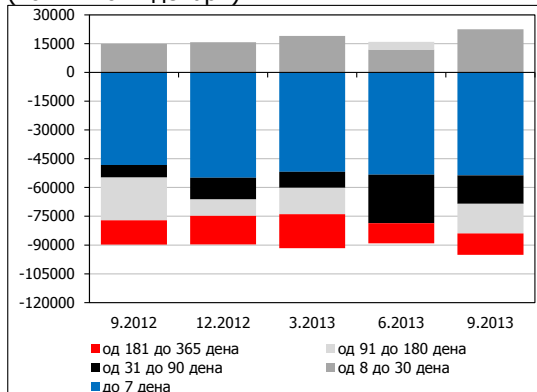
Графикон бр. 46
Средства и обврски на банките според договорната преостаната рочност - апсолутна големина (горе) и структура (долу)
(во милиони денари и во проценти)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал на 2013 година продолжија позитивните квартални промени во структурата на средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност. Имено, кај средствата се забележува пад единствено во рочниот сегмент од три месеци до една година, што првенствено е предизвикано од реструктурирањето на рочниот профил на хартиите од вредност расположливи за продажба. Од друга страна, посилен раст имаше кај средствата од сегментите со пократка рочност (до еден месец и од еден месец до три месеци). Кај обврските на банките, посилен пораст имаше кај оние со преостаната рочност над една година, првенствено поради силната склоност на населението за долгорочно штедење, но раст се забележува и кај обврските со преостаната договорна рочност до еден месец поради кварталното забрзување на растот на депозитите по видување, особено на претпријатијата. Со тоа, учеството на обврските со престаната рочност над една година се зголеми, додека учеството на обврските со преостаната рочност до еден месец е непроменето (анекс бр. 27).

Графикон бр. 47
Договорна преостаната рочна (не)усогласеност меѓу средствата и обврските по рочни сегменти
(во милиони денари)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

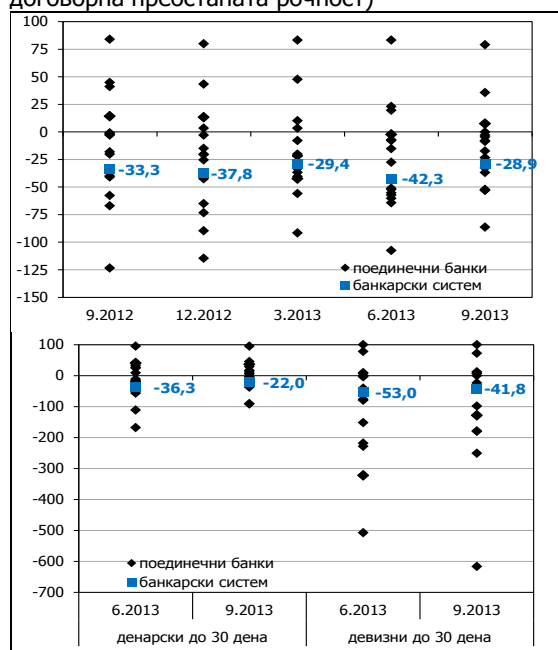
Во повеќето рочни сегменти, во третиот квартал од 2013 година се јавува негативна разлика меѓу договорната преостаната рочност на средствата и обврските на банките, со исклучок на рочниот сегмент од 8 до 30 дена.

Графикон бр. 48

Збирна (кумулативна) разлика меѓу средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност до 30 дена, вкупно (горе) и според валутата на 30.9.2013 година (долу)

(како процент од збирните средства со истата договорна преостаната рочност)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

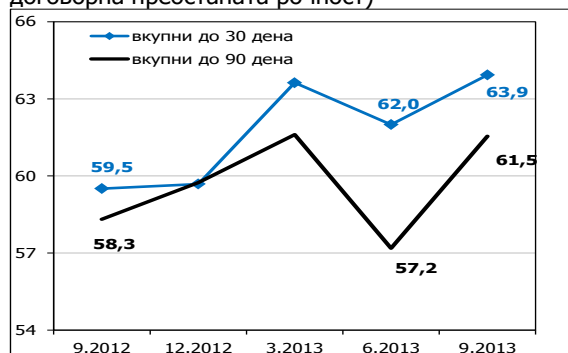
Релативното значење на збирниот негативен јаз меѓу средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност до 30 дена, во третиот квартал на 2013 година забележа одредено намалување.

Оваа појава првенствено беше предизвикана од позитивните промени на средствата со договорна преостаната рочност до 30 дена, коишто забележаа квартален раст за 9.950 милиони денари, наспроти обврските со истата преостаната договорна рочност коишто порасна во третиот квартал за 1.511 милиони денари. Оттука, на квартална основа, разликата меѓу нив, изразена како процент од збирните средства со иста договорна рочност (до 30 дена), се намали за 13,4 процентни поени. На 30.9.2013 година, позитивна збирна разлика меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена се забележува кај три банки. Воедно, намалувањето на збирната разлика меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена, речиси подеднакво се забележува кај збирниот јаз во денари и во девизи. Релативното значење на збирната разлика меѓу девизните средства и обврски, е повеќе распрскана кај одделните банки, од релативното значење на збирната разлика меѓу денарските средства и обврски.

Графикон бр. 49

Збирна (кумулативна) разлика меѓу средствата и обврските на банките со очекувана преостаната рочност до 30 дена

(како процент од збирните средства со истата договорна преостаната рочност)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според очекуваната рочност, се забележува позитивна збирна разлика меѓу средствата и обврските на банките во сите рочни сегменти, што се должи на формираните очекувања на банките за стабилност на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности. Имено, според очекувањата на банките (анекс бр. 28), на 30.9.2013 година, 80,2% од депозитите со преостаната рочност до три месеци (80,3% на 30.6.2013 година) се стабилни и би требало да останат во банките и во следните три месеци. Очекуваната стабилност е повисока кај депозитите по видување (87,4%), наспроти нешто помалиот очекуван процент на стабилност кај орочените депозити (78,9%).

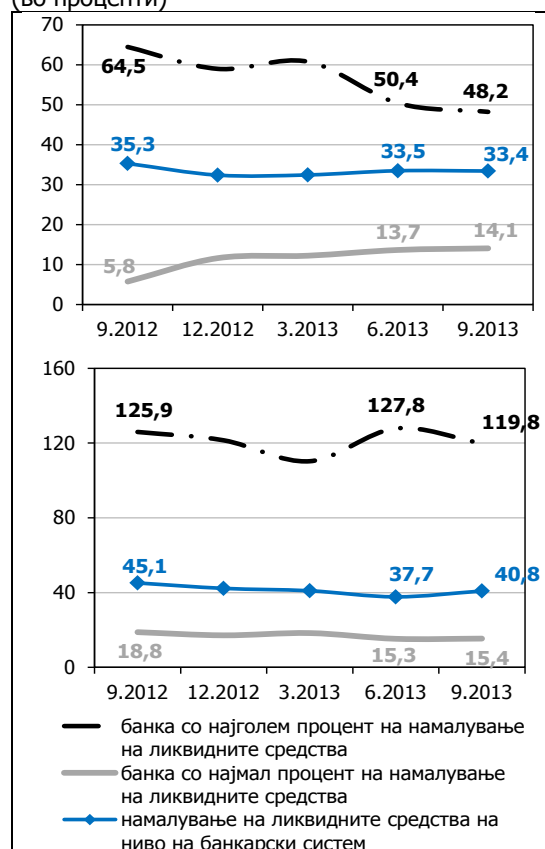
Графикон бр. 50

Резултати од симулациите за повлекување на:

- 20% од депозитите на домаќинствата (горе) и

- депозитите на дваесетте најголеми депоненти (долу)

(во проценти)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2013 година, отпорноста на македонскиот банкарски систем на симулирани ликвидносни шокови и натаму е на задоволително ниво. Ова првенствено произлегува од обемот на ликвидните средства со кој располагаат банките и којшто создава завиден капацитет за соочување со евентуален одлив на изворите на финансирање. Вообичаено, банкарскиот систем е малку почувствителен при симулираното повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, во споредба со симулацијата за повлекување на 20% од депозитите на населението. Стрестестирањето покажа дека учеството на ликвидната актива во вкупната актива при симулираното повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, се намалува од 32,2% на 21,6%, додека при симулацијата за повлекување на 20% од депозитите на населението, учеството на ликвидната актива во вкупната би изнесувало 23,6%. Покриеноста на краткорочните обврски²⁹ при овие симулации се намалува за 10,1 и 13,0 процентни поени, соодветно, додека покриеноста на вкупните депозити со ликвидна актива се намалува за 9,6 и 12,3 процентни поени, соодветно. Ликвидната актива е доволна да покрие и поекстремна симулација за повлекување на 50% од депозитите на населението, имајќи предвид дека во овој случај би се намалила за 82,7%, а нејзиното учество во вкупната актива би изнесувало 7,5%, при што само кај три банки би се појавил недостаток на ликвидност за покривање на овој еднократен шок. Симулацијата којашто опфаќа одлив на изворите на финансирање користени од странските матични лица на домашните банки³⁰ ја потврдува стабилната ликвидносна позиција на македонските банки. Така, при евентуално повлекување на овие извори на финансирање од матичните лица,

²⁹ При симулациите е претпоставено дека депозитите коишто се одлеваат надвор од банките се краткорочни според својот рочен профил и влегуваат во составот на краткорочните обврски.

³⁰ Освен субординираните и хибридни капитални инструменти чијшто начин на исплата е посебно регулиран од страна на Народната банка.

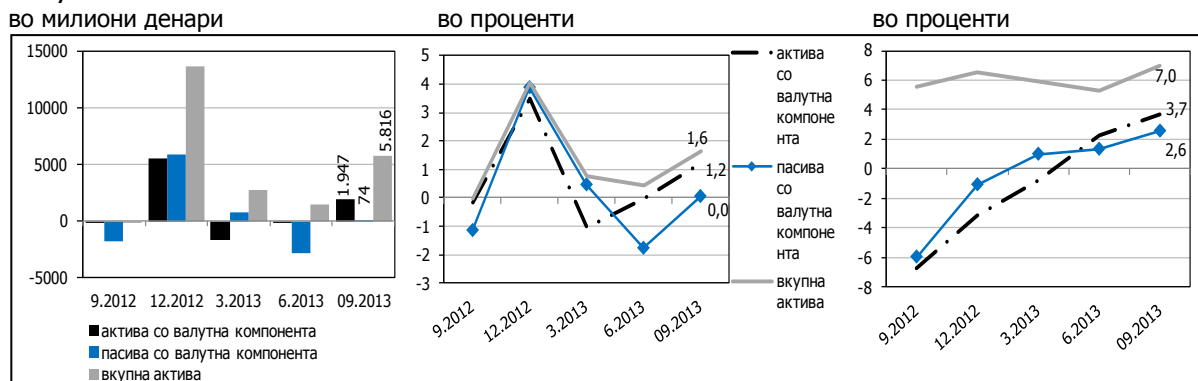
намалувањето на ликвидната актива на ниво на банкарскиот систем би било за 8,6%, а учеството на ликвидните средства во вкупната актива би било помало за 2,6 процентни поени, додека по поединечна банка, ликвидната актива би се намалила во интервал од 0,3% до 48,4%.

Валутен ризик

Во третиот квартал од 2013 година, позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента се зголеми, меѓутоа валутниот ризик на кој се изложени банките и натаму е на ниско ниво. Покрај ниското учество на јазот во сопствените средства, ниското ниво на изложеност на валутниот ризик се темели врз применетата стратегија на фиксен девизен курс на денарот во однос на еврото, имајќи предвид дека еврото преовладува помеѓу странските валути. И во овој квартал продолжи намалувањето на учеството на валутната компонента во активата и пасивата на банкарскиот систем.

Графикон бр. 51

Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 52
Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 53
Учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2013 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента³¹ изнесува **7.150 милиони денари**. Во споредба со претходниот квартал, овој јаз се прошири за 1.873 милиони денари, и тоа пред сè како резултат на растот на активата во денари со девизна клаузула³².

Зголемувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента го зголеми и неговото учество во сопствените средства на банките за 4,1 процентен поен. Меѓутоа, овој сооднос сè уште упатува на ниско ниво на изложеност на банкарскиот систем на валутен ризик.

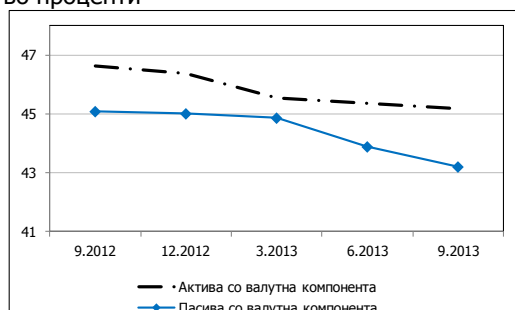
³¹ Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента е разликата меѓу средствата и обврските со валутна компонента утврден согласно со методологијата за управување со валутен ризик, каде што средствата со валутна компонента се прикажани на нето-основа, односно се намалени за утврдената исправка на вредноста за средствата со валутна компонента класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“.

³² Во третиот квартал се зголемија вложувањата на банките во државни обврзници во денари со девизна клаузула за 1.489 милиони денари. Долгорочните денарски кредити со девизна клаузула на физички лица исто така се зголемија, за 715 милиони денари. Од друга страна, во порастот на активата со валутна компонента најголем придонес имаа тековните сметки на банките кај странски банки коишто се зголемија за 1.675 милиони денари. Сепак, поради намалувањето на кредитите во странска валута на претпријатија за 1.789 милиони денари, растот на активата во странска валута имаше помало влијание врз растот на вкупната актива со валутна компонента.

Графикон бр. 54

Учество на активата и пасивата со валутната компонента* во вкупната актива на банките во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Позициите класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ се прикажани на нето-основа (намалени за износот на извршената исправка на вредноста). Позициите класифицирани во категориите на ризик „А“ и „Б“ се прикажани во полн износ (на бруто-основа).

Учеството на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива на банкарскиот систем се намалува и во третиот квартал. Како и во претходниот квартал, позабележително е намалувањето на учеството на валутната компонента во пасивата.

Еврото е најзастапената странска валута во структурата на активата и пасивата со валутна компонента, со учество од близу 90%.

Табела бр. 3

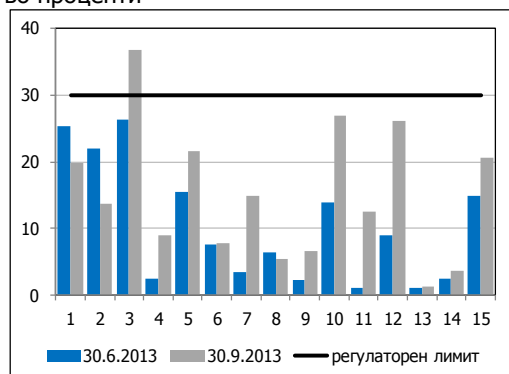
Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	30.9.2012		30.6.2013		30.9.2013	
	Активa	Пасивa	Активa	Пасивa	Активa	Пасивa
Евро	88,9	88,4	89,1	88,4	89,2	88,5
Американски долар	6,6	7,2	6,6	7,3	6,6	7,2
Швајцарски франк	2,0	2,0	1,9	2,0	1,9	2,0
Останато	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 55

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.9.2013 година, сите банки го исполнуваат пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција (30% од сопствените средства), освен една банка, кај која надминувањето траеше само еден ден.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути во сопствените средства

Отворена девизна позиција по одделни валути/сопствени средства	Број на банки							
	Евро		Американски долар		Швајцарски		Останато	
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка
под 5%	1	2	11	3	9	4	12	2
од 5% до 10%	3							
од 10% до 20%	6							
од 20% до 30%	2							
над 30%	1							

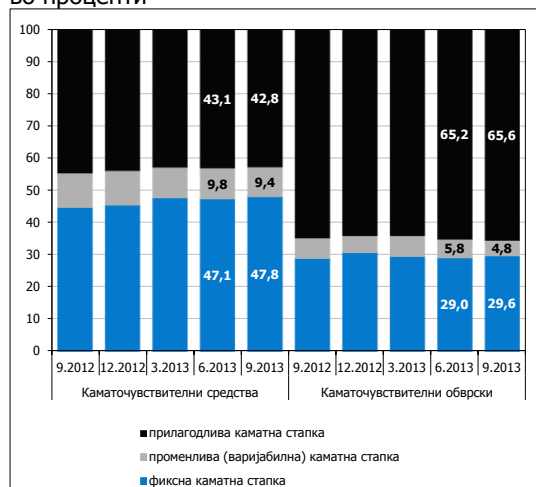
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Во третиот квартал од 2013 година, изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности е сè уште на ниско ниво. Банките и натаму ја имаат можноста да ја приспособуваат висината на каматните стапки согласно со нивните деловни политики, преку примена на прилагодливите каматни стапки³³. Избегнувајќи ги последиците од евентуалните неповолни промени на каматните стапки, банките и понатаму го пренесуваат ризикот од промена на каматните стапки на корисниците на банкарските производи (кредитите), претворајќи го во кредитен ризик.

Графикон бр. 56

Структура на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Структурата на каматочувствителните средства според типот на каматните стапки е речиси идентична во споредба со претходниот квартал. Застапеноста на позициите со фиксна каматна стапка (47,8%) сè уште е минимално поголема од застапеноста на позициите со прилагодлива каматна стапка (42,8%), што се должи на присуството на фиксните каматни стапки кај повеќето ставки од каматочувствителните средства: издвоената задолжителна резерва (100%), пласманите во хартии од вредност (98,7%), како и пласманите во депозити (95,1%). Меѓутоа, кај кредитите како најзастапени финансиски инструменти во структурата на каматочувствителните средства (со 61,8%), преовладуваат прилагодливите каматни стапки. Кредитите со прилагодлива каматна стапка опфаќаат 69,2% од вкупните кредити,

³³ Приспособувањето на висината на каматните стапки се прави еднострано заради промени во каматната политика на банката, а не врз основа на одредена каматна стапка. Примената на прилагодливите каматни стапки овозможува подобро управување, избегнување или пренесување на преземените ризици, а можат да служат и како инструмент за управување со ликвидноста и профитабилноста.

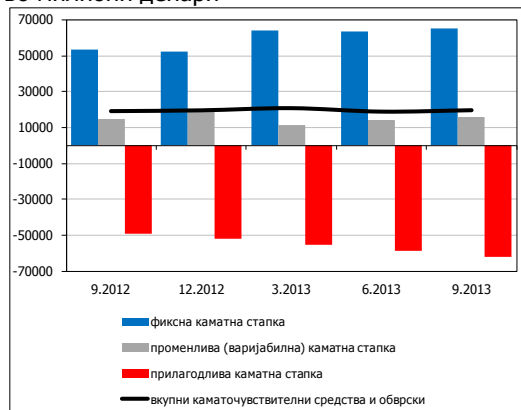
што всушност ја претставува целата актива со прилагодливи каматни стапки³⁴.

Прилагодливите каматни стапки го зајакнаа своето учество во структурата на **каматочувствителните обврски**. Речиси сите депозити по видување (99,7%) и значителен дел (65,8%) од орочените депозити³⁵ се со прилагодливи каматни стапки.

Јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски е позитивен кај позициите со фиксна и променлива каматна стапка³⁶, а негативен кај позициите со прилагодлива каматна стапка³⁷. Во третиот квартал од 2013 година, јазот се прошири кај сите видови каматни стапки, а најмногу кај променливите каматни стапки (генерално заради поизразеното намалување на обврските врз основа на кредити од намалувањето на побарувањата врз основа на кредитите со променливи каматни стапки).

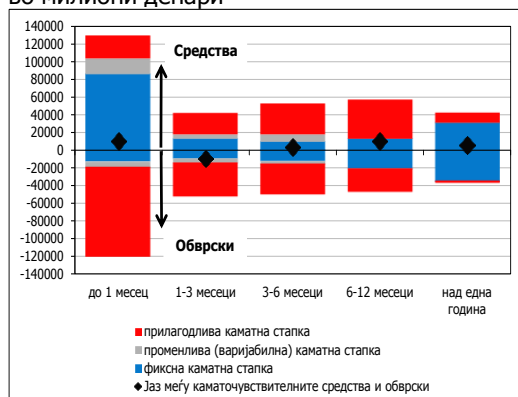
Во третиот квартал од 2013 година, се забележува поголема **врамнотеженост помеѓу каматочувствителните средства и обврски кај речиси сите рочни сегменти**. Малку поголема изложеност на банките на ризикот од промена на каматните стапки е присутна кај рочниот сегмент од шест до дванаесет месеци, како и кај рочниот сегмент до еден месец (кај овие два рочни сегмента јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски е најголем). Притоа, прилагодливите каматни стапки го имаат главното место во повеќето рочни сегменти од каматочувствителните средства и обврски, со најизразено учество кај каматочувствителните

Графикон бр. 57
Јаз помеѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 58
Каматочувствителни средства и обврски, според рочноста и типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³⁴ Кредитите со прилагодлива каматна стапка во вкупните каматочувствителни средства коишто имаат прилагодливи каматни стапки учествуваат со 99,9%.

³⁵ Депозитите по видување и орочените депозити со прилагодлива каматна стапка во вкупните каматочувствителни обврски коишто имаат прилагодливи каматни стапки учествуваат со 5,5% и 59,8%, соодветно.

³⁶ Позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки е резултат на тоа што овој тип каматна стапка преовладува во повеќето ставки од каматочувствителните средства: издвоената задолжителна резерва, хартиите од вредност и вложувањата на банките во депозити, додека пак кај позициите со променливи каматни стапки се должи на средствата по видување коишто во најголем дел се со променливи каматни стапки.

³⁷ Негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки произлегува од тоа што значителен дел од орочените депозити и речиси сите обврски по видување се со прилагодливи каматни стапки.

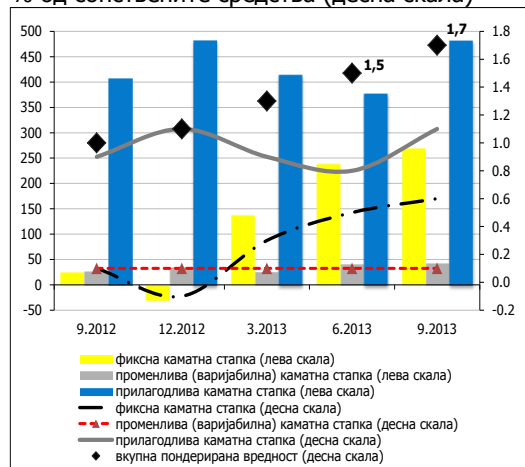
обврски со помала рочност, поради депозитите по видување. Рочната структура на позициите со прилагодливи каматни стапки ги претставува очекувањата на банките за периодот до следното „приспобување“ на висината на каматните стапки (од шест до дванаесет месеци за средствата со прилагодливи каматни стапки и до еден месец за обврските со прилагодливи каматни стапки).

Графикон бр. 59

Пондерирана вредност (лева скала) и однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства (десна скала), според типот на каматната стапка

во милиони денари (лева скала)

% од сопствените средства (десна скала)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2013 година, соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности³⁸ и сопствените средства, и покрај зголемувањето за 0,2 процентни поена, сè уште е на ниско ниво (1,7%). Ваквиот сооднос упатува на исклучително малото присуство на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности на банките во Република Македонија. По одделни банки, соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности и сопствените средства се движи во интервал од 0,1% до 10,1% со медијана од 2,2% и трет квартал од 3,4%, при што највисокиот сооднос е забележан кај една банка којашто не применува прилагодливи каматни стапки. Притоа, во услови кога во тековната законска регулатива од овој домен постои недореченост во врска со користењето на клаузулите за еднострана приспособливост на каматните стапки (не се содржани одредби за начинот на утврдување и промена на каматните стапки, ниту дефиниција за тоа што се подразбира под променливи каматни стапки), и понатаму не се очекуваат поголеми промени што би предизвикале зголемување на нивото на овој ризик за банките. Сè уште има потенцијален кредитен ризик којшто може да биде предизвикан од ризикот за клиентите од примената на прилагодливите каматни стапки, при евентуалното остварување на можноста

³⁸ Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности на ниво на банкарскиот систем се добива со агрегирање на пондерираните вредности на портфолиото на банкарски активности на одделните банки. За поединечна банка, соодносот меѓу пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката може да изнесува до 20%.

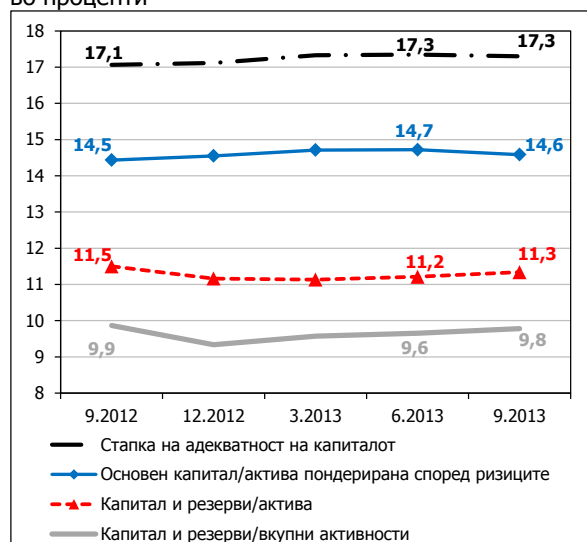

на банките за нивно еднострано зголемување. Сепак, во услови на определена горна висина на каматната стапка (согласно со Законот за облигационите односи) и на историски најниската стапка на Народната банка, не би требало да се очекува значително зголемување на каматните стапки, коешто би влијаело врз кредитната способност на клиентите.

Ризик од несолвентност

Солвентноста на банкарскиот систем не забележа позначителни промени во третиот квартал од 2013 година, при што стапката на адекватност на капиталот повторно е на истото ниво од 17,3%. Сопствените средства на банките се зголемија, како резултат на растот на ревалоризациските резерви, издавањето два нови субординирани инструмента и намалувањето на тековната загуба како одбитна ставка од основниот капитал. Од друга страна, квартален раст бележат капиталните барања за валутниот ризик, поради проширувањето на долгата нето девизна позиција во евра, и за кредитниот ризик, најмногу како резултат на зголемувањето на побарувањата врз основа на портфолио на мали кредити и побарувањата од банки. Резултатите од стрес-тестирањето спроведено на 30.9.2013 година покажуваат дека банкарскиот систем и натаму е отпорен на хипотетичките шокови.

Графикон бр. 60
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

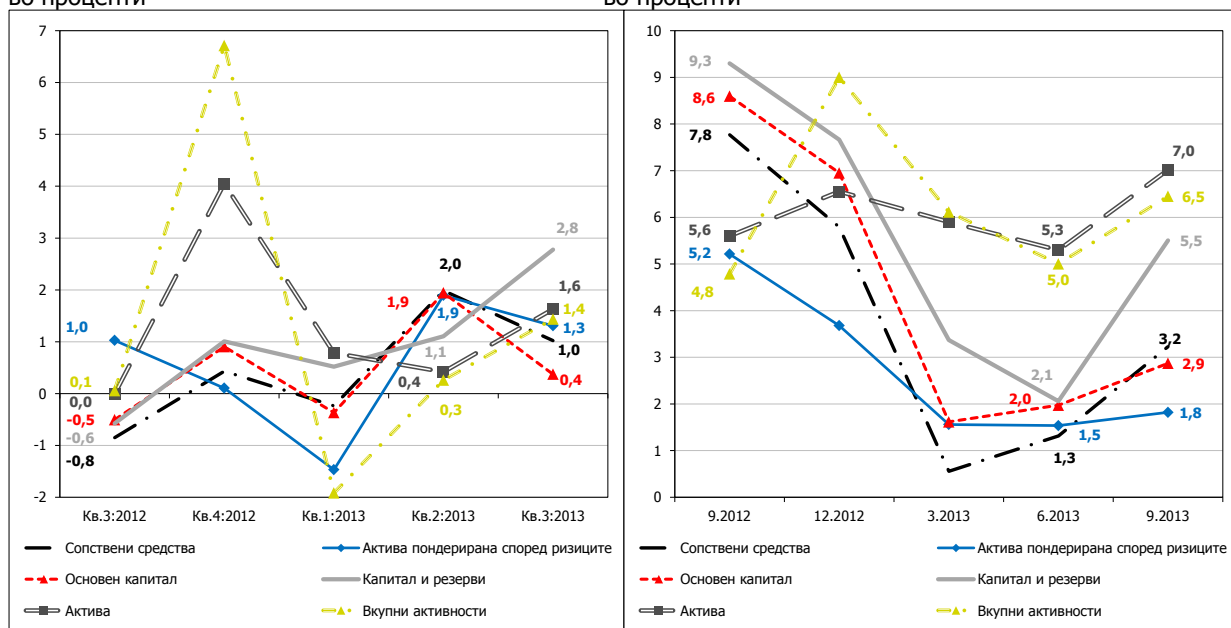
Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем

Показателите за солвентноста на банкарскиот систем не забележаа позначајни промени во третиот квартал од 2013 година, што произлегува од сличната динамика на квартална промена на нивните компоненти. Стапката на адекватност на капиталот не бележи промени во последните три квартали, но нејзиното ниво е повеќе од двојно повисоко од законски пропишаниот минимум. Показателите за соодносот меѓу основниот капитал и активата пондерирана според ризиците и за учеството на капиталот и резервите во вкупната актива бележат минимална промена од по 0,1 процентен поен, но во спротивна насока³⁹. Најголемо квартално подобрување,

³⁹ Спротивната насока на движење кај овие два показателя беше условена од промената кај една банка од групата големи банки која одлучи да ја задржи добивката од 2012 година на позициите од капиталот и резервите, но како расположлива за

од 0,2 процентни поена, има кај показателот за покриеноста на вкупните активности на банките со капиталот и резервите. Годишните стапки на промена кај активата и вкупните активности на банките се поголеми за неколку пати во споредба со годишниот раст на активата пондерирана според ризиците, што упатува на натамошна претпазливост на банките во преземањето ризици.

Графикон бр. 61
Квартални (лево) и годишни стапки на промена (десно) кај компонентите од показателите за солвентноста
во проценти

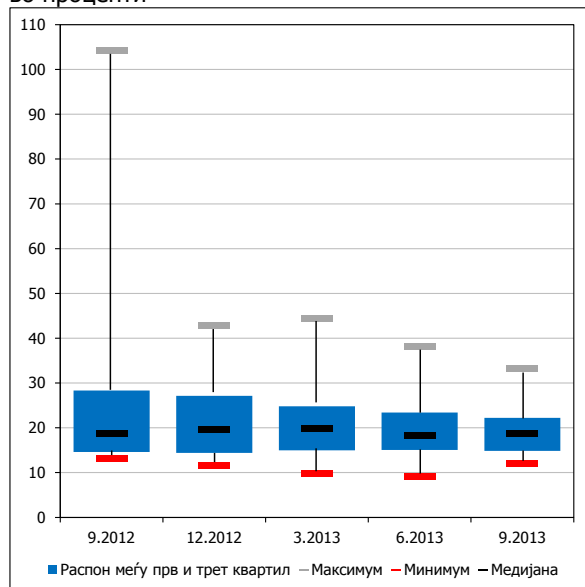
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

распределба на акционерите, што оневозможи нејзино вклучување во основниот капитал и сопствените средства на банката.

Графикон бр. 62

Статистички мерки за стапката на адекватност на капиталот во проценти

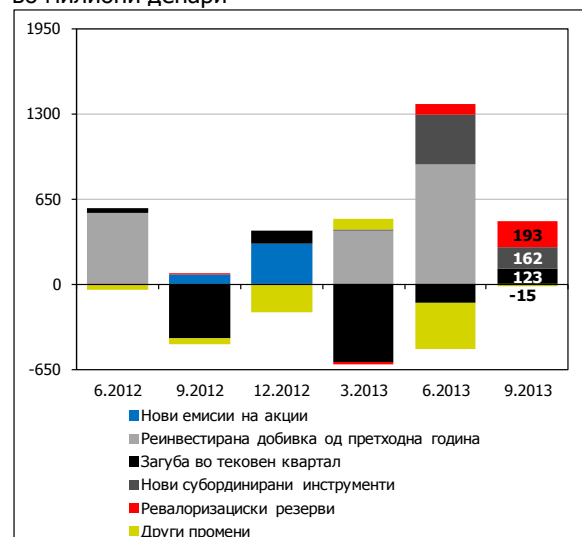

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во изминатиот едногодишен период (30.9.2012 - 30.9.2013 година) се забележува малку поизразена конвергенција на домашните банки, според висината на стапката на адекватност на капиталот. Така, во анализираниот период, се преполови разликата помеѓу првиот и третиот квантил од стапките на адекватност на капиталот на одделните банки, додека разликата меѓу банката со највисока и банката со најниска адекватност на капиталот се намали за речиси 70 процентни поени. Од друга страна, најниската адекватност на капиталот забележана кај поединечна банка на 30.9.2013 година се искачи до 12%. Сепак, приближувањето на разликите во висината на стапките на адекватност на капиталот кај банките, произлегува, пред сè, од намалувањето на оваа стапка кај банките со повисока адекватност на капиталот.

Графикон бр. 63

Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во третиот квартал од 2013 година, сопствените средства на банките се зголемија за 463 милиони денари (или за 1%). Најголем придонес во зголемувањето на сопствените средства имаа ревалоризациските резерви коишто се дел од дополнителниот капитал на банките. Во третото тримесечје од 2013 година, ревалоризациските резерви на банкарскиот систем се зголемија за 193 милиони денари (или за 219,1%), што беше најмногу присутно кај една банка, од групата големи банки. Ревалоризациските резерви кај оваа банка се формираа од сметководствено затворената исправка на вредноста за побарување коешто беше сметководствено затворено преку преземање средство коешто служело како обезбедување⁴⁰. Издавањето два

⁴⁰ Согласно со Одлуката за сметководствениот и регулаторниот третман на средствата преземени врз основа на ненаплатени побарувања („Службен весник на Република Македонија“ бр. 50/13), банките се должни да ја признаат како ревалоризациска резерва, позитивната разлика меѓу сметководствено затворената исправка на вредноста/посебна резерва на побарувањето коешто било сметководствено затворено преку преземање на средството коешто служело како

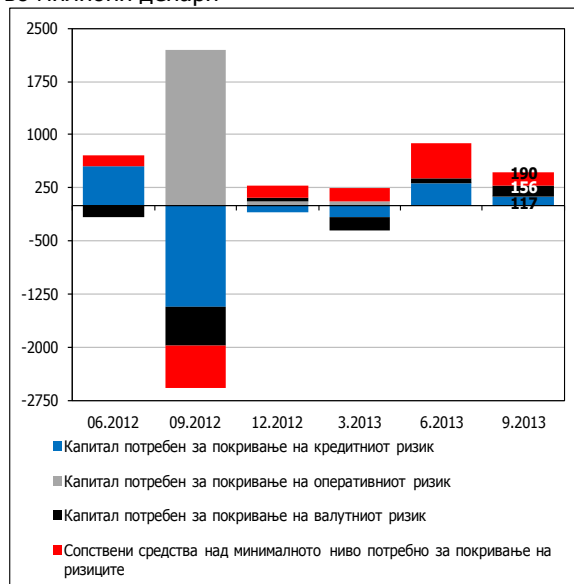
Графикон бр. 64
Структура на сопствените средства*
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Пред одбитни ставки од основниот и дополнителниот капитал.

Графикон бр. 65
Структура на кварталните промени на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

обезбедување и оштетувањето на преземеното средство. Согласно со Одлуката, овој вид резерви можат да се намалат (да се исклучат од пресметката на сопствените средства) само во случај на продажба на преземеното средство за кое е издвоена ревалоризациската резерва.

⁴¹ Субординираните инструменти беа издадени од две банки од групата мали банки, а како инвеститори се јавија матичните лица на банките.

⁴² Капиталните барања се утврдуваат на нивото од 8% од активата пондерирана според ризиците.

нови субординирани инструменти, во вкупен износ од 162 милиона денари, претставува уште една причина за растот на дополнителниот капитал на банкарскиот систем⁴¹. Во структурата на основниот капитал на банкарскиот систем, единствено тековната загуба на банките забележа позначителна надолна промена, од 123 милиони денари, со што даде придонес во вкупниот квартален раст на сопствените средства.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства на одделните групи банки се прикажани во анексот бр. 32.

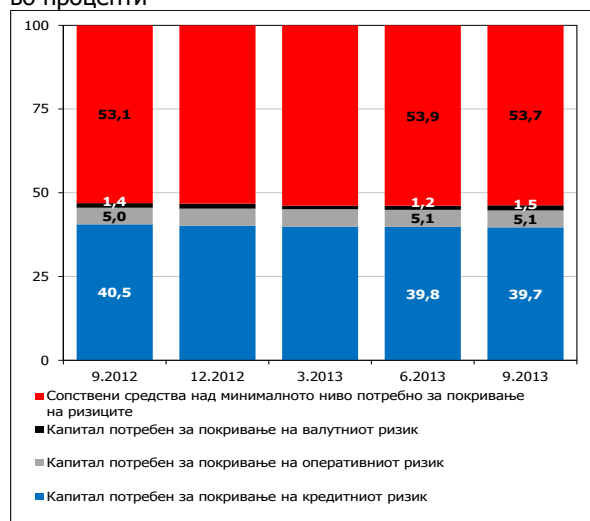
Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

Во третиот квартал од 2013 година, регулаторниот капитал потребен за покривање на ризиците на банкарскиот систем (или капиталните барања)⁴² се зголемија за 273 милиони денари (или за 1,3%). Најголем дел од растот на капиталните барања произлегува од зголемената изложеност на банкарскиот систем на валутен ризик. Капиталните барања за покривање на валутниот ризик се зголемија за 156 милиони денари (или за 28,4%), како резултат на проширувањето на долгата нето девизна позиција во евра, што пак е последица на повисокиот раст на активата во евра (16.030 милиони денари), во споредба со зголемувањето на пасивата во

Графикон бр. 66

Структура на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во проценти

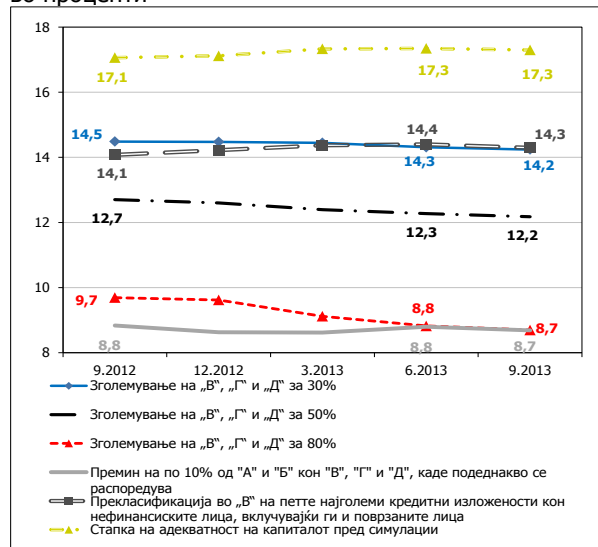
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

евра (за 13.988 милион денари)⁴³, утврдени за целите на пресметката на потребниот капитал за покривање на валутниот ризик⁴⁴. Капиталните барања за покривање на кредитниот ризик се зголемија за 117 милиони денари (или за 0,7%), што најмногу произлегува од растот на побарувањата врз основа на портфолиото на мали кредити, а делумно е резултат и на повисоките побарувања од странски банки. Сопствените средства над минималното ниво потребно за покривање на ризиците се зголемија за 190 милиони денари (или за 0,8%), со што продолжи трендот на раст на „слободниот“ капитал кај банкарскиот систем.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки, се прикажани во анексот бр. 33.

Графикон бр. 67

Стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем, пред и по симулациите на кредитни шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови упатуваат на минимално послаби резултати, во споредба со 30.6.2013 година. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација при евентуално остварување на симулираните шокови.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. При најекстремните симулации презентирани во овој извештај (раст на кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност од 80% и премин на по 10% од

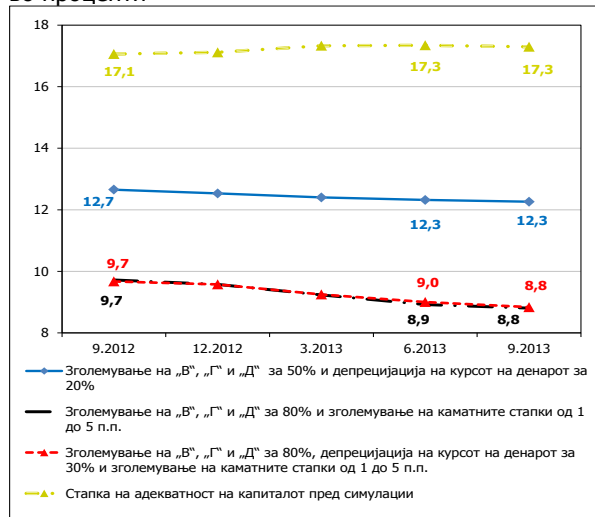
⁴³ Утврдени согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

⁴⁴ Со состојба на 30.9.2013 година, една банка од групата средни банки го исполни условот за да не е должна да утврдува и располага со капитал потребен за покривање на валутниот ризик (тоа е единствената банка, којашто со состојба на 30.9.2013 година нема обврска да утврди и да располага со капитал потребен за покривање на валутниот ризик).

Графикон бр. 68

Стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем, пред и по симулациите на комбинирани шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „А“ и „Б“ кон категориите со повисоко ниво на ризичност), стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува до ниво од 8,7%, што е сепак над законскиот минимум од 8%. Симулациите покажуваат дека е потребен раст од 86,2% на кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност, односно премин на по 10,7% од кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „А“ и „Б“ кон категориите со повисоко ниво на ризичност, за да се спушти адекватноста на капиталот на банкарскиот систем на законски минималното ниво од 8% (овие симулации би довеле до зголемување на учеството на нефункционалните во вкупните кредити, од тековните 11,2%, на 20,8%).

Изолираните шокови на страната на валутниот ризик и ризикот од промена на каматните стапки немаат позначително влијание врз висината на адекватноста на капиталот. Сепак, нивното остварување би предизвикало шокови на страната на кредитниот ризик, чиешто влијание врз адекватноста на капиталот на банкарскиот систем веќе беше презентирано погоре.

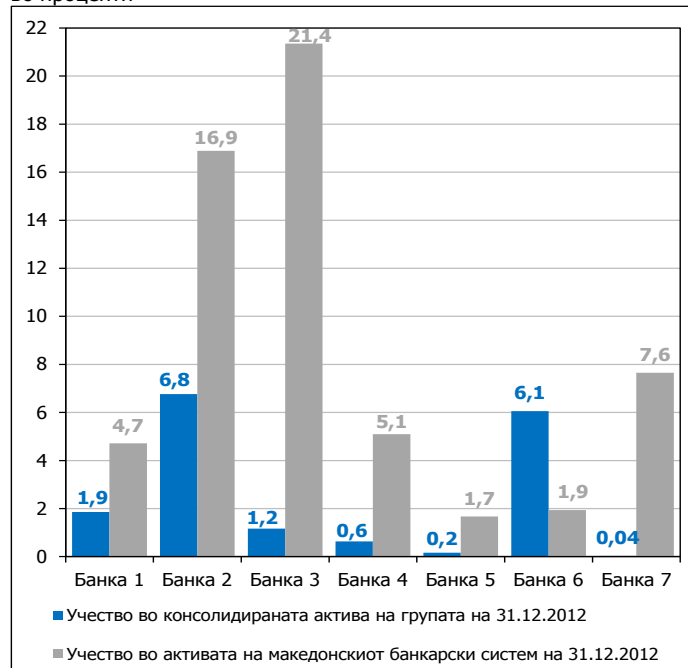
Проценка на влијанието на активностите на домашните банки коишто се подружници на странски банки врз нивната стапка на адекватност на капиталот и стапката на адекватност на капиталот утврдена на ниво на банкарските групи⁴⁵

Во Република Македонија функционираат седум банки коишто се подружници на странски банки. Шест од банкарските групи, коишто имаат свои подружници во Македонија, се со седиште во земји-членки на ЕУ, а од нив пет се со седиште во земји од евро-зоната, којашто во изминатиов период беше погодена најнапред од финансиска, а потоа и од криза на неодржлив државен долг. Кризата ги затече неподготвени добар дел од банките со потекло од ЕУ, по што започна период на нивно постепено закрепнување проследен со зголемени регулаторни и супервизорски барања, воведени од регулаторите на банките. Последново е особено изразено во однос на солвентните позиции на банкарските групи со седиште во ЕУ, коишто беа зајакнати со финансиска поддршка од државите, но уште повеќе и преку намалување на вкупниот обем на активности, односно финансиско раздолжување (делевериџ), и тоа особено кај подружниците коишто функционираат надвор од ЕУ. Спроведувањето на стратегијата на финансиско раздолжување и поставувањето пониски (од реално можните) таргети за раст на кредитните портфолија на членките на банкарските групи влијаеше врз кредитната поддршка за реалниот сектор, и тоа особено кај

⁴⁵ Редоследот на домашните банки во сите графикони од овој прилог е идентичен и соодветствува со редоследот на банкарските групи на кои тие им припаѓаат.

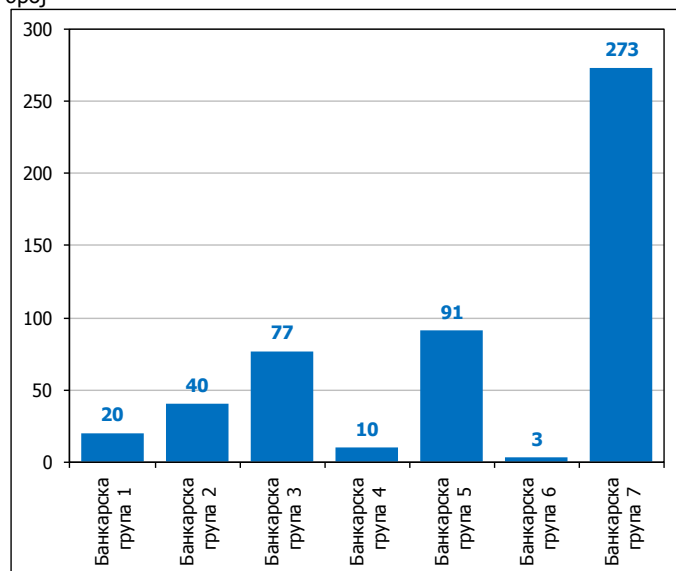
Графикон бр. 69
Големина на домашните банки коишто се подружници на странски банки во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките и интернет-страниците на банкарските групи

некои побитни показатели коишто се пресметуваат и се следат на консолидирана основа, е ограничено.

Графикон бр. 70
Број на субјекти коишто се консолидираат (целосно или делумно) на ниво на банкарските групи број

Извор: Интернет-страниците на банкарските групи

растечките економии надвор од ЕУ, во чии банкарски системи функционираат подружници на странски банки со седиште во ЕУ, што, од своја страна, го отежнува надминувањето на последиците од кризата и повторното промовирање брз и одржлив развој. Последново, повеќе или помалку, важи и во случајот на Македонија, каде што банките коишто се подружници на странски банки учествуваат со околу 60% во активата на банкарскиот систем, а дел од нив се и системски значајни банки за финансиската стабилност во земјата. Така, вкупниот обем на активности на домашниот банкарски систем е во голема мера условен од нивото на ангажираност на банките коишто се подружници на странски банки и индиректно од политиките коишто се спроведуваат во банкарските групи во кои тие членуваат. Наспроти тоа, учествата на овие банки во активата (и во одделни поважни категории активности) на банкарските групи се релативно мали, а во одредени случаи дури и незначителни, **со што нивното влијание врз работењето на банкарските групи или врз нивото на**

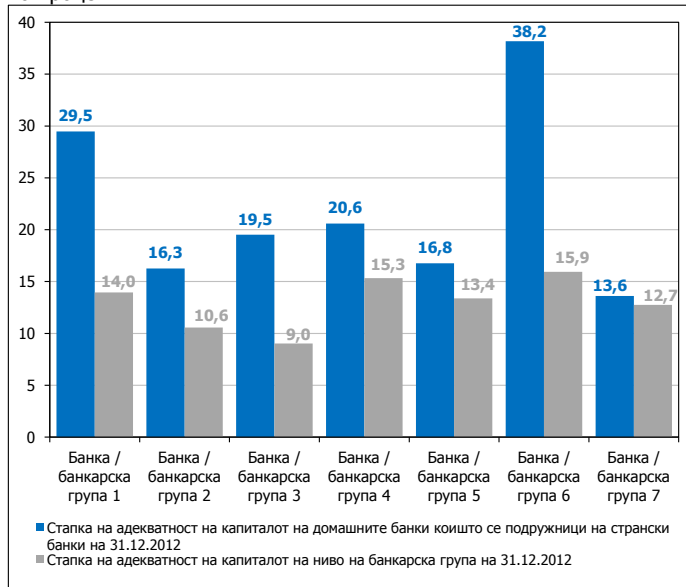
Во продолжение се презентираат податоците преку кои се направи обид да се измери влијанието на активностите на македонските банки коишто се подружници на странски банки врз стапката на адекватност на капиталот пресметана (на консолидирана основа) на ниво на банкарските групи во кои членуваат. Исто така, се презентираат податоците за висината на капиталот потребен, на ниво на банкарските групи, за поддршка на растот на кредитното портфолио на македонските банки-членки на овие групи од 5% и од 10%.

Притоа, треба да се има предвид дека се проценува исклучиво изолираното влијание на активностите на домашните банки врз адекватноста на капиталот на банкарските групи, занемарувајќи ги деловните интереси за зголемување на обемот на активностите и кај останатите

Графикон бр. 71

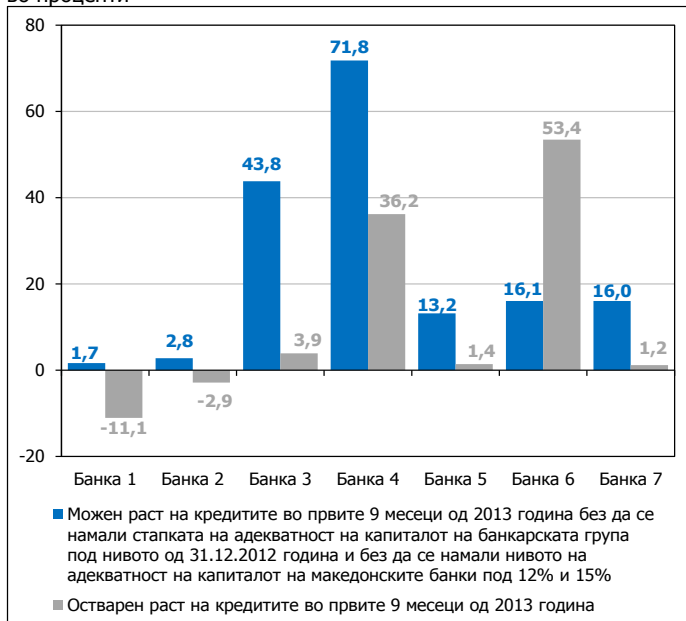
Стапка на адекватност на капиталот на домашните банки коишто се подружници на странски банки и на банкарските групи на кои им припаѓаат во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките и интернет-страниците на банкарските групи

Графикон бр. 72

Можен и остварен кредитен раст, во првите девет месеци од 2013 година, на македонските банки коишто се подружници на странски банки без да се „загрози“ нивото на адекватност на капиталот на банкарските групи од крајот на 2012 година и без да се намали адекватноста на капиталот на домашните банки под 12% и 15% во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките и интернет-страниците на банкарските групи

членки на банкарските групи, коишто, во најмала рака, се исти како и тие на македонските банки. Дополнителна претпоставка е дека остварената стапка на адекватност на капиталот на ниво на банкарските групи, на 31.12.2012 година, се смета како референтна, не земајќи ги предвид евентуалните наметнати супервизорски и регулаторни барања од органите на земјите од кои потекнуваат матичните субјекти на банкарските групи, ниту, пак, целите и плановите на раководството за наредниот период, коишто можат да влијаат врз стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарските групи. При пресметката на активата пондерирани според ризиците на ниво на банкарските групи, вкупните активности на домашните банки се вклучуваат со пондер на ризик од 100%.

Во првите девет месеци од 2013 година, обемот на активностите на речиси сите домашни банки коишто се подружници на странски банки немаше влијание врз стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарските групи. Исклучок претставува една домашна банка, којашто оствари малку повисок раст на вкупните активности и оттука, на банкарската група во која членува би ѝ биле потребни дополнителни 3,05 милиони евра сопствени средства (што претставува 1,6% од вкупните сопствени средства на групата на 31.12.2012 година) за да го одржи и онака високото ниво на адекватност на капиталот на групата, забележано на крајот од 2012 година.

Македонските банки коишто се подружници на странски банки можеле да ги зголемат кредитите одобрени на нефинансиските лица во првите три квартали од 2013 година, во износ што, по поединечна банка, се движи од 2,8 до 359,69 милиони евра (или процентуално изразено, од 1,7% до 71,8%), без притоа да го „загрозат“ нивото на адекватност на капиталот на банкарските групи, остварено на крајот од 2012 година (ниту да се намали стапката на адекватност на капиталот на македонските банки под 12% и 15%). Така, освен во случајот на

банката спомената погоре, останатите анализирани шест домашни банки оствариле кредитен раст којшто е далеку помал од можниот, а некои бележат и пад на кредитната активност во првите девет месеци од 2013 година.

Имајќи ги предвид утврдените можни стапки на кредитен раст кај домашните банки, без да се предизвика намалување на стапката на адекватност на капиталот на банкарските групи во кои припаѓаат под нивото остварено од крајот на 2012 година, само за две од анализираниите банки би биле потребни дополнителни сопствени средства на ниво на банкарска група за да се подржи кредитен раст од 5% и од 10%. Кај овие домашни банки биле потребни по 0,92 и 1,7 милиони евра, соодветно, дополнителни сопствени средства на ниво на банкарските групи во кои членуваат (што претставува 0,1% од сопствените средства на тие банкарски групи), за да се подржи кредитен раст од 5%, без притоа да се „загрози“ почетното ниво на адекватност на капиталот на овие групи (од 31.12.2012 година). Доколку, пак, би требало да се подржи кредитен раст од 10%, би биле потребни 2,28 и 5,5 милиони евра, соодветно, дополнителен капитал, што претставуваат 0,2% и 0,5% од состојбата на сопствените средства на овие групи на крајот од 2012 година. Имајќи ги предвид релативно силните солвентни позиции на домашните банки коишто се подружници на странски банки, претпоставениот кредитен раст од 10% не би имал позначително влијание ниту врз адекватноста на капиталот на домашните банки, којшто по поединечна банка не би се спуштила под 12,5%.

Профитабилност

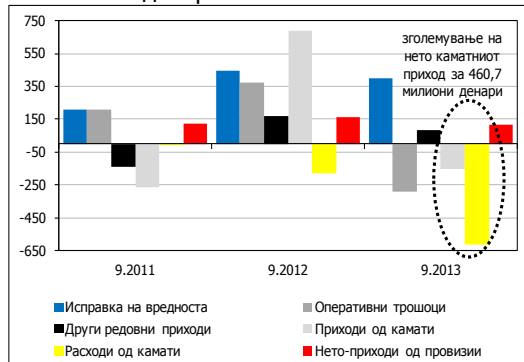
Во првите девет месеци од годината, банкарскиот систем на Република Македонија оствари добивка (1.187,4 милиони денари), којшто е речиси двојно поголема од добивката остварена во истиот период минатата година. Причина за тоа се зголемените вкупни редовни приходи (пред сè нето каматниот приход), но и забавениот раст на исправката на вредноста и намалените оперативни трошоци⁴⁶. Основните показатели за профитабилноста на банките, повратот на активата и на капиталот се подобрили. Видно е зголемена и оперативната способност на банките за создавање приходи коишто ги покриваат расходите од работењето, а поголем е износот на добивката пред издвојување на исправката на вредноста. Бројот на банките коишто остварија добивка е непроменет (десет банки) во споредба со септември 2012 година, но поради промена во составот на банките коишто остварија добивка, учеството на активата на овие банки во вкупната актива на банкарскиот систем се намали за 21,7 процентни поени и на крајот на септември 2013 година изнесува 69,9%. Добивката на македонскиот банкарски систем на крајот на октомври 2013 година достигна 1.635 милиони денари, при непроменет број и состав на банки коишто прикажаа добивка.

⁴⁶ На 30.9.2012 година, оперативните трошоци кај една банка се зголемија за 21,3%, а на 30.9.2013 година, кај истата банка овие трошоци се намалија за 28,2%, односно се сведоа на приближно истото ниво од 30.9.2011 година. Доколку се из земе ефектот од инцидентно зголемените оперативни трошоци кај таа банка во 2012 година, оперативните трошоци на ниво на банкарскиот систем на 30.9.2013 година би забележале минимално зголемување и со тоа зголемувањето на добивката на 30.9.2013 година (во однос на 30.9.2012 година) би било значително помало.

Движење и структура на приходите и расходите на банкарскиот систем и показатели за профитабилноста и ефикасноста

Графикон бр. 73

Апсолутна промена на главните приходи и расходи, во однос на истиот период претходната година во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 74

Структура на вкупните приходи во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првите девет месеци од 2013 година, **вкупните приходи на банките** (вкупни редовни приходи⁴⁷ и вонредни приходи) достигнаа 13.320 милиони денари, што е повеќе за 659 милиони денари, или за 5,2%, во споредба со истиот период минатата година. Најголем дел (или 69,9%) од зголемувањето на вкупните приходи на банките се должи на зголемениот нето каматен приход. Порастот на нето каматниот приход, за 460,7 милиони денари или за 5,4%, е резултат на посилното годишно намалување на расходите од камати (615,1 милион денари или 9,3%) од намалувањето на приходите од камати (154,3 милиони денари или 1,0%).

Со исклучок на намалувањето на вонредните приходи, сите останати приходни компоненти се зголемуваат⁴⁸.

Структурата на вкупните приходи во текот на првите девет месеци од 2013 година е речиси непроменета, во споредба со истиот период претходната година. Најголемо учество во структурата на вкупните приходи и понатаму има нето каматниот приход (67,1%).

Намалувањето на **приходите од камати** во првите девет месеци од годината се должи на намалувањето на приходите од камати на нефинансиските и финансиските друштва. Каматниот приход од **нефинансиските друштва** се намали за 492 милиона денари (или за 7,1%) во услови на забавен годишен кредитен раст на банките

⁴⁷ Во вкупните редовни приходи се опфатени: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи (нето-приходите од тргување, нето-приходите од финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, нето-добивката од продажба на финансиски средства расположливи за продажба, капитални добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на резервирањата за вонбилансни ставки, ослободувањето на останатите резервирања, приходи по други основи и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања).

⁴⁸ Нето-приходите од провизии пораснаа за 118,8 милиони денари (или за 4,3%), а другите редовни приходи за 82,8 милиони денари (или за 5,9%) и придонесоа за растот на вкупните приходи со 18,0% и 12,6%, соодветно. Зголемувањето на другите редовни приходи пред сè произлезе од порастот на приходите врз основа на ослободувањето на посебната резерва за вонбилансна изложеност.

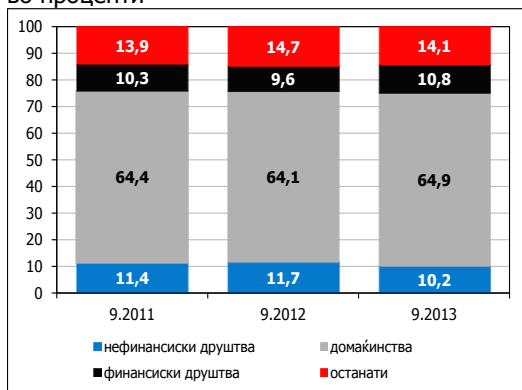

Графикон бр. 75
Секторска структура на приходите од камати
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 76
Секторска структура на расходите од камати
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кон секторот „претпријатија“, годишен раст на нефункционалните кредити на кои не се признава каматен приход, како и намалување на активните каматни стапки. Падот на приходите од камати од **финансиските друштва** за 244,6 милиони денари (или за 17,6%) во целост е условен од намалените приходи од камати од централната банка, што пред сè се должи на намаленото вложување на банките во благајнички записи, коишто банките ги пренасочија кон државните хартии од вредност што носат и повисок принос.⁴⁹

Спротивно на ваквите движења, каматните приходи од **домаќинствата** се зголемија за 166,9 милиони денари, или за 3,1% што соодветствува со забрзаниот годишен кредитен раст кон овој сектор и покрај намалените каматни стапки на кредитите на домаќинствата. Сепак, најзначително зголемување имаше **каматниот приход од останатите субјекти**, којшто на годишна основа порасна за 354,9 милиони денари, или за 39,8%, како резултат на зголемениот интерес на банките за вложување во државни хартии од вредност (пред сè државни записи и државни обврзници)⁵⁰. Поради ваквите движења, се зголеми учеството на каматните приходи од останатите субјекти и домаќинствата во секторската структура на приходите од камати.

Позначителното намалување на **каматните расходи** се должи на намалувањето на расходите од камати од сите сектори, освен на каматните расходи кон финансиските друштва. Најголем пад на пасивните каматни стапки е остварен кај краткорочно орочените денарски и девизни

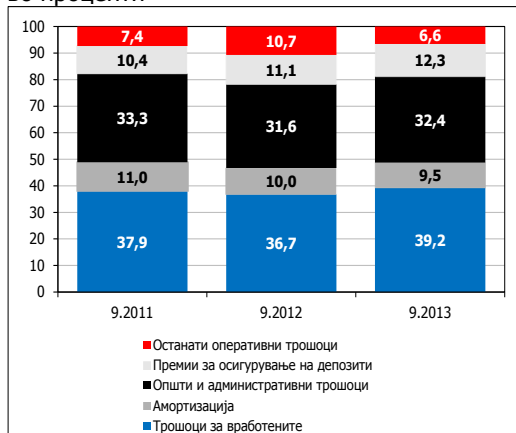
⁴⁹ Во првите девет месеци од 2013 година, просечниот износ на вложувањата на банките во благајнички записи е помал за 6.838 милиони денари или за 21,8% во однос на износот вложен во првите девет месеци од 2012 година. Исто така, продолжи трендот на намалување на пондерираниот каматна стапка на благајничките записи, од 3,49% (јануари, 2013 година) на историски најниското ниво од 3,21% (јуни, 2013 година), односно 3,25% (јули, август, септември, октомври 2013 година).

⁵⁰ Каматниот приход од вложувања во државни хартии од вредност, којшто е вклучен во категоријата „каматен приход од останати субјекти“, во првите девет месеци од 2013 година се зголеми за 295,5 милиони денари, односно за 46,6%. Просечниот износ на вложувањата на банките во државни записи во првите девет месеци од годината е поголем за 55,3% во однос на износот вложен во истиот период минатата година, додека вложувањата во државни обврзници се засилуваат во 2013 година.

депозити на секторот „домаќинства“. Оттука, намалувањето на овие каматни расходи (за 343,1 милион денари, или за 8,1%) имаше најголем придонес (55,8%) за намалувањето на вкупните каматни расходи. Значителни 26,6% од намалените каматни расходи се последица на намалените каматни расходи од нефинансиските друштва (за 163,7 милиони денари или за 21,2%), што е во согласност со намалениот просечен износ на депозитите на претпријатијата во првите девет месеци од годината во споредба со истиот период минатата година и најизразеното намалување на каматните стапки на долгорочно орочените денарски и девизни депозити на нефинансиските институции. Дополнителен придонес (од 19,9%) во намалувањето на каматните расходи имаа и каматните расходи кон останатите субјекти, коишто на годишна основа се намалија за 122,6 милиони денари, или за 12,6%⁵¹.

Графикон бр. 77
Структура на оперативните трошоци во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Наспроти нив, каматните расходи кон финансиските друштва се зголемија за 14,3 милиони денари, или за 2,2%, што главно произлегува од зголемените расходи за камати за банките врз основа на други инструменти, како и врз основа на обврските врз основа на кредити.

Во првите девет месеци од 2013 година се намалија оперативните трошоци⁵² на банките. Намалувањето на овие трошоци (за 293,3 милиони денари, или за 3,6%) речиси во целост се должи на падот кај групата останати оперативни трошоци⁵³ (за 361 милион денари, или за 40,8%), пред сè поради високата споредбена основа⁵⁴. Удел во намалувањето

⁵¹ Најголем дел произлегува од намалувањето на расходите за камата на нерезидентите, и тоа пред сè за нерезидентите - финансиски друштва.

⁵² Оперативните трошоци на банките ги опфаќаат: трошоците за вработени, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозити и групата останати оперативни трошоци, со исклучок на вонредните расходи.

⁵³ Останатите оперативни трошоци вклучуваат: посебна резерва за вонбилансна изложеност, останати резервирања и расходи по други основи (трошоци од минати години, даноци и придонеси од приход, трошоци за парични казни, такси и судски решенија и други трошоци).

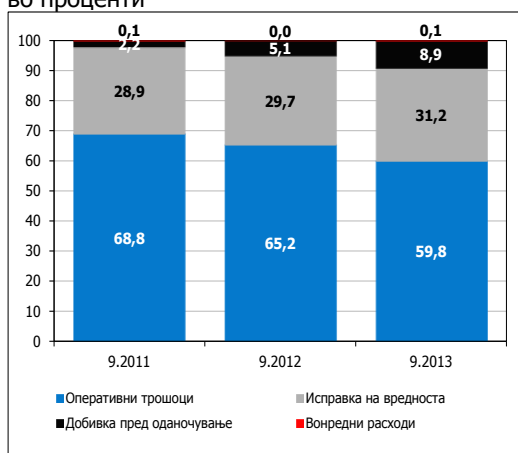
⁵⁴ На 30.9.2012 година, расходите по други основи кај една банка забележаа раст од 341,4 милиони денари, а на 30.9.2013 година, кај истата банка овие трошоци се намалија за 345,9 милиони денари (или за 94,4%), односно се сведоа приближно на нивото од 30.9.2011 година. Доколку се из земе ефектот од зголемувањето на оперативните трошоци кај оваа банка на 30.9.2012 година, оперативните трошоци на ниво на банкарскиот систем на 30.9.2013 година би забележале минимално зголемување.

на оперативните трошоци имаат и амортизацијата, којашто бележи намалување од 62 милиона денари (или 7,6%) и општите и административните трошоци, коишто се намалуваат за 23 милиони денари (или за 0,9%). Спротивно на тоа, се зголемија трошоците за вработените (за 88 милиони денари или 2,9%) и премиите за осигурување депозити (за 65 милиони денари, или 7,1%, што соодветствува со растот на депозитите кај банките).

И покрај ваквите движења, во структурата на оперативните трошоци најзастапени се повторно трошоците за вработените и општите и административни трошоци (71,6%).

Графикон бр. 78
Користење на вкупните приходи
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Делот од вкупните приходи на банките којшто се троши за покривање на оперативните трошоци повторно е најголем, и покрај неговото намалување за 5,4 процентни поени, којшто се должи на намалените оперативни трошоци и зголемените вкупни приходи. За сметка на тоа, се зголеми учеството на исправката на вредноста и на добивката во вкупните приходи, за 1,5 и 3,8 процентни поени, соодветно. Помалиот износ на вкупни редовни приходи којшто се троши за покривање на оперативните трошоци покажува **подобрување на оперативната ефикасност на банкарскиот систем**. Исто така, подобрувањето на оперативната ефикасност се согледува и преку намаленото учество на одделните видови трошоци во вкупните редовни приходи, пред сè како резултат на зголемените вкупни редовни приходи.

На крајот на септември 2013 година, **нето-исправката на вредноста (за финансиски и за нефинансиски средства)** достигна 4.152 милиона денари, што претставува зголемување за 398 милиони денари, или за 10,6% на годишна основа (за споредба, во истиот период минатата година, нето-исправката на вредноста се зголемила за

448 милиони денари, или за 13,6%). Сепак, растот на нето-исправката на вредноста предизвика зголемување на делот од нето каматниот приход којшто се троши за исправка на вредноста. Порастот на вкупната **нето-исправка на вредноста**, од една страна, е резултат на влошувањето на кредитното портфолио на банките, коешто услови зголемување на исправката на вредноста на финансиските средства за 197 милиони денари, или за 5,7%. Од друга страна, зголемувањето на исправката на вредноста на нефинансиските средства (за 200 милиони денари, или за 67,7% на годишна основа)⁵⁵ исто така придонесе за зголемувањето на вкупната нето-исправка на вредноста. Со тоа, придонесот на исправката на вредноста на нефинансиските средства (50,4%) во годишниот пораст на нето-исправката на вредноста го надмина придонесот којшто го има исправката на вредноста на финансиските средства (49,6%) во овој пораст.

Графикон бр. 79
Влијание на исправката на вредноста
врз висината на добивката
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Веќе во октомври 2013 година, трендот на пораст на нето-исправката на вредноста на финансиските средства е прекинат, а минималниот годишен раст на вкупната нето-исправка на вредноста (за 1,1%) во целост е условен од порастот на нето-исправката на вредноста на нефинансиските средства.

Меѓутоа, и покрај зголемувањето на нето-исправката на вредноста за финансиските и нефинансиските средства, профитабилноста на банкарскиот систем на Република Македонија расте, што се потврдува преку **зголемувањето на износот на добивка пред издвојување исправка**

⁵⁵ Трендот на зголемување на овој вид исправка на вредноста започна уште во втората половина на 2012 година, кога беше донесена Одлуката за измени и дополнувања на Одлуката за сметководствениот и регулаторниот третман на преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања („Службен весник на Република Македонија“ бр. 74/12), со која се воведо обврска за задолжително годишно намалување на вредноста на преземените имоти за најмалку 20% од неговата сметководствена вредност и сведување на неговата сметководствена вредност на нула, доколку средството не биде продадено до крајот на петтата година по преземањето. Дополнително на тоа, бидејќи со овие измени не беа опфатени средствата коишто банките ги преземаа по стапувањето во сила на измените, во март 2013 година беше донесена нова Одлука за сметководствениот и регулаторниот третман на средствата преземени врз основа на ненаплатени побарувања („Службен весник на Република Македонија“ бр. 50/13), со која се воведо обврска за оштетување од најмалку 20% на годишна основа и за средствата коишто се преземени по влегувањето во сила на споменатите измени на Одлуката од јуни 2012 година.

на вредноста за финансиските и нефинансиските средства (за 941 милион денари, или за 21,4%, во споредба со истиот период претходната година).

Табела бр. 5

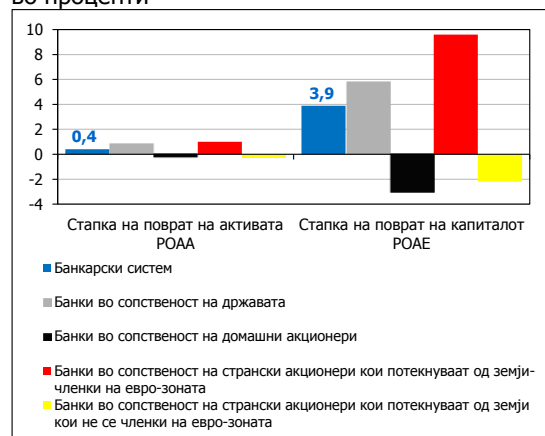
Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем во проценти

	9.2012 година	9.2013 година
Стапка на поврат на просечната актива (ROAA)	0,3	0,4
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	2,3	3,9
Оперативни трошоци / вкупни редовни приходи (Cost-to-income)	65,2	59,8
Некаматни расходи / вкупни редовни приходи	71,5	65,8
Трошоци за плати / вкупни редовни приходи	24,0	23,4
Трошоци за плати / оперативни трошоци	36,7	39,2
Исправка на вредноста за финансиските и нефинансиските средства / нето каматен приход	44,3	46,4
Нето каматен приход / просечна актива	3,4	3,3
Нето каматен приход / вкупни редовни приходи	67,0	67,1
Нето каматен приход / некаматни расходи	93,7	102,1
Некаматни приходи / вкупни редовни приходи	33,0	38,8
Добивка (загуба) од работењето / вкупни редовни приходи	5,1	8,9

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 80

Показатели за профитабилноста, според сопственичката структура на банките (30.9.2013 година) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

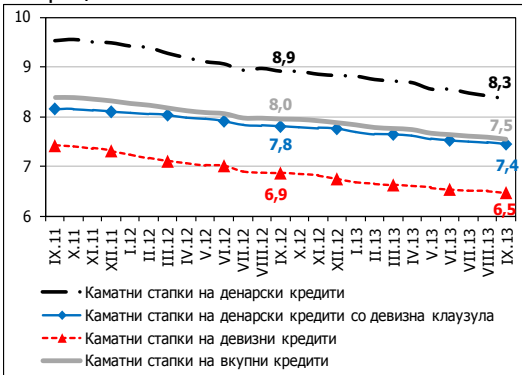
Зголемената добивка на банкарскиот систем (за 543 милиони денари, или за 84,3%) услови зголемување на профитната маргина⁵⁶ на банките и подобрување на основните показатели за профитабилноста на банкарскиот систем. Профитната маргина на банките се зголеми за 3,8 процентни поени, а стапките на поврат на активата и на капиталот пораснаа за 0,1 и 1,6 процентни поени, соодветно. Анализирano според сопственичката структура на банките, во првите девет месеци од годината, стапките на поврат на активата и на капиталот покажаа највисоки вредности кај банките коишто се во сопственост на странски акционери коишто потекнуваат од земји-членки на евро-зоната. Нето каматната маргина⁵⁷ минимално се намали (за 0,1 процентен поен) како резултат на пропорционално понискиот пораст на нето каматниот приход во споредба со порастот на просечната каматносна актива⁵⁸.

⁵⁶ Профитната маргина претставува однос на добивката (загубата) од работењето и вкупните редовни приходи.

⁵⁷ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос помеѓу нето каматниот приход и просечната каматносна актива. Просечната каматносна актива е пресметана како аритметичка средина од износите на каматносна актива на крајот на соодветниот квартал од тековната година и на крајот на претходната година.

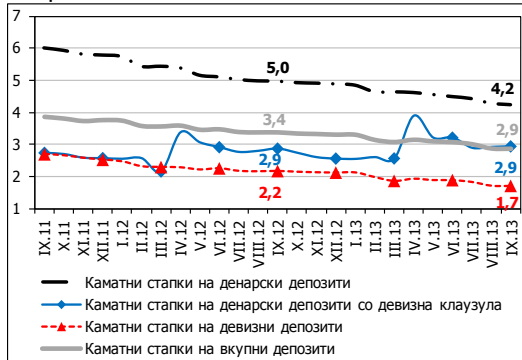
⁵⁸ На 30.9.2013 година, од вкупно шеснаесет банки, десет банки остварија повисока нето каматна маргина од нето каматната маргина остварена на ниво на банкарскиот систем.

Графикон бр. 81
Активни каматни стапки
во проценти

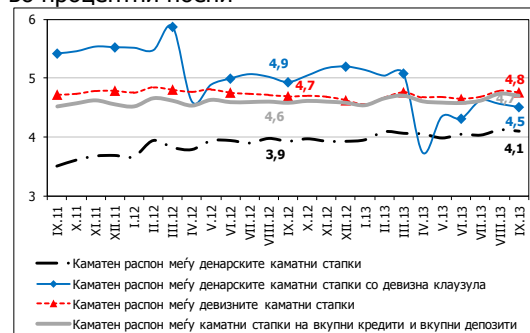
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 82
Пасивни каматни стапки
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 83
Каматен распон, по валута
во процентни поени

Во пресметките не се опфатени кредитите врз основа на негативни салда и кредитни картички.

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Движење на каматните стапки и каматниот распон

Во третото тримесечје на годината, продолжи намалувањето на каматните стапки на банките, при натамошно намалување на основната каматна стапка на Народната банка⁵⁹. Во споредба со септември минатата година, сите активни и пасивни каматни стапки на банките бележат намалување, освен каматната стапка на денарските депозити со девизна клаузула, којашто е непроменета. Најголемо намалување има кај каматните стапки на денарските депозити (за 0,8 процентни поени), по што следуваат денарските кредити (за 0,6 процентни поени), девизните депозити (за 0,5 процентни поени) и девизните и денарските кредити со девизна клаузула (за 0,4 процентни поени).

При вакви релативно рамномерни надолни придвижувања на каматните стапки на денарските и на девизните кредити и депозити, каматните распони во денари и во девизи се на приближно истото ниво како и во септември минатата година. Единствено, позначително намалување има кај каматниот распон во денари со девизна клаузула (за 0,4 проценти поени).

⁵⁹ Во третиот квартал од годината, основната каматна стапка на Народната банка се сведе на 3,25%.

АНЕКСИ